

UDHËZUES PRAKTIK PËR MBROJTJEN NGA ZJARRI

Tiranë, 2025

UDHËZUES PRAKTIK **PËR MBROJTJEN NGA ZJARRI**

Tiranë, 2025

Ky udhëzues u hartua në kuadër të projektit *“Mbrojtja dhe Përdorimi i Qëndrueshëm i Zonave të Mbrojtura në Malin Sharr, Mavrovë dhe Korab-Koritnik”*, zbatuar **Fondacioni Shqiptar i Zhvillimit të Kapaciteteve Lokale (ALCDF)** në partneritet me organizatat lokale të **CSCD (Qendra për Zhvillim të Qëndrueshëm të Komunitetit)** në Maqedoninë e Veriut dhe **LAG “Dibra Turistike” në Shqipëri**, financuar nga **Prespa Ohrid Nature Trust – programi PONT**.

Udhëzuesi do të ju shërbejë Autoriteteve të Administratës së Zonave të Mbrojtura, Drejtorisë së Shërbimeve Zjarrfikëse si dhe komunitetit, me qëllim që materialet referuese brenda tij, të kihen në konsideratë nga ana e tyre, lidhur me zgjidhjen e problematikave që hasen gjatë përditshmërisë së tyre, në përballimin me zjarret.

Përgatiti: Ing. Arjol Lila

Mbështetja e PONT për prodhimin e këtij dokumenti nuk përbën një miratim të përmbajtjes së tij, i cili pasqyron vetëm pikëpamjet e autorëve, dhe PONT nuk mund të mbahet përgjegjës për asnjë përdorim që mund t'i bëhet informacionit të përmbajtur në të.

PARATHËNIE

Zjarret janë ndër rreziqet kryesore të peizazheve, komuniteteve dhe trashëgimisë kulturore të Shqipërisë. Çdo vit me qindra vatra zjarresh shkatërrojnë pyjet, dëmtojnë tokën, kërcënojnë fshatrat duke vënë në rrezik jetën e vetë banorëve. Ndryshimet klimatike, që janë lehtësisht të konstatueshme, ku veçojmë zgjatjen e valëve të të nxehtit dhe periudhës së thatësisë, bëjnë që sezoni i zjarreve të zgjatet dhe risku të rritet gjithnjë e më tepër.

Duke patur në konsideratë sa më sipër, ky udhëzues është përgatitur për të shërbyer si një mjet praktik për të gjithë aktorët e përfshirë në mbrojtjen nga zjarri, nisur nga institucionet kombëtare dhe bashkitë deri te vullnetarët, fermerët, mësuesit dhe komuniteti dhe të mbahet afër gjatë planifikimit, parandalimit, reagimit dhe menaxhimit pas zjarrit. Në të ndërthuren shkenca, tradita dhe përvoja në një mënyrë të qartë dhe të arritshme me synimin e thjeshtë që të ndihmojë në zvogëlimin e riskut nga zjarri, fuqizimin e gatishmërisë, udhëzimin e reagimit të sigurt dhe të mbështesë rimëkëmbjen pas zjarreve.

Por mbi të gjitha, ky udhëzues përpaket të përçojë që mbrojtja nga zjarri është një përgjegjësi e përbashkët. Institucionet, komunitetet dhe individët duhet të punojnë së bashku për të parandaluar fatkeqësitë dhe për të zhvilluar një mjedis të qëndrueshëm. Mësimet brenda tij janë të bazuara në shkencë, të pasuruara nga përvoja në terren dhe të formësuar nga zërat e komuniteteve që jetojnë më pranë tokës.

FALËNDERIME

Përgatitja dhe botimi i këtij udhëzuesi praktik do të ishte i pamundur pa mbështetjen e projektit “Mbrojtja dhe Përdorimi i Qëndrueshëm i Zonave të Mbrojtura në Malin Sharr, Mavrovë dhe Korab-Koritnik”, prandaj një falënderim i veçantë shkon për fondacionin ALCDF, partnerët dhe financuesit e këtij projekti.

Gjithashtu, falënderojmë të gjitha institucionet shtetërore, qendrore dhe vendore, organizatat kombëtare dhe ndërkombëtare, si dhe individët dhe komunitetet që jetojnë pranë natyrës, të cilët me punën dhe angazhimin e tyre kontribuojnë dhe mbështesin mbrojtjen e pyjeve dhe peizazhit në tërësi nga zjarret.

PËRMBAJTJA

PARATHËNIE	3
FALËNDERIME	4
KAPITULLI 1 – HYRJE	9
1.1. Zjarret, një sfidë në rritje	9
1.2. Pse ky udhëzues?	9
KAPITULLI 2 – BAZAT E ZJARRIT DHE ZJARREVE NË PYJE	11
2.1. Kuptimi i zjarrit	11
2.2. Tipet e zjarreve në pyje	12
2.3. Shkaqet e zjarreve në pyje	13
2.4. Sjellja e Zjarrit: Faktorët Ndikues	14
2.5. Shënime Teknike mbi Intensitetin e Zjarreve	17
2.6. Konteksti Sezonal i Zjarreve në Shqipëri	17
KAPITULLI 3 – RISKU I ZJARREVE DHE CËNUESHMËRIA	19
3.1. Natyra e Riskut	19
3.2. Risku Sezonal i Zjarreve	19
3.3. Peizazhet me Risk të Lartë në Shqipëri	20
3.4. Burimet e Ndezjes së Zjarreve nga Aktiviteti Njerëzor	21

3.5. Komunitetet dhe Pasuritë e Cënueshme	21
3.6. Shënime teknike: Matja e Riskut dhe Cënueshmërisë	22
KAPITULLI 4 – MASAT PARANDALUESE	25
4.1. Rëndësia e Parandalimit	25
4.2. Menaxhimi i Vegjetacionit dhe Lëndës Djegëse	25
4.3. Praktikat Bujqësore të Sigurta	29
4.4. Mbrojtja e Shtëpive dhe Infrastrukturës	30
4.5. Edukimi dhe Ndërgjegjësimi	32
4.6. Planet e Mbrojtjes nga Zjarri të Komunitetit	33
KAPITULLI 5 – GATISHMËRIA	36
5.1. Rëndësia e Gatishmërisë	36
5.2. Kuptimi i Rrezikut nga Zjarri	36
5.3. Zbulimi dhe Lajmërimi i Hershëm	36
5.4. Pajisjet dhe Gatishmëria	37
5.5. Njerëzit dhe Trajnimet	39
5.6. Ndërtimi i Brezave Mbrojtës dhe Zonat e Sigurisë	40
5.7. Bashkërendimi dhe Rolet e Palëve	40
KAPITULLI 6 – SHUARJA E ZJARRIT	43
6.1. Veprimi i Minutave të Para	43

6.2. Siguria e Para	44
6.3. Zgjedhja e Strategjisë së Shuarjes	44
6.4. Mjetet Taktike	46
6.5. Komanda dhe Kontrolli	47
6.6. Evakuimi dhe Mbrojtja Civile	47
KAPITULLI 7 – MENAXHIMI PAS ZJARRIT	50
7.1. Rëndësia e Veprimeve pas Zjarrit	50
7.2. Vlerësimi i Dëmeve	52
7.3. Parandalimi i Fatkeqësive Dytësore.....	57
7.4. Rimëkëmbja dhe Qëndrueshmëria e Komunitetit	57
7.5. Nxjerrja e Mësimeve	58
KAPITULLI 8 – KUADRI LIGJOR DHE INSTITUCIONAL	60
8.1. Rëndësia e një Kuadri të Plotë	60
8.2. Legjislacioni Kombëtar	60
8.3. Përgjegjësitë Institucionale	63
8.4. Përafrimi me Standardet Evropiane	64
8.5. Mekanizmi i bashkërendimit	64
8.6. Sfidat e zbatimit	65
KAPITULLI 9 – PRAKTIKA TË MIRA.....	68
KAPITULLI 10 – SHTOJCA.....	75

KAPITULLI 1 – HYRJE

1.1. Zjarret, një sfidë në rritje

Zjarret kanë qenë gjithnjë pjesë e peizazheve të Shqipërisë, ku çobenjtë për shekuj me radhë digjnin kullotat për të stimuluar ripërtëritjen e barit dhe rrufetë shkaktonin zjarre të herëpashershme në pyjet e zonave të largëta malore. Por sot, zjarret kanë ndryshuar në shkallë dhe intensitet. Verat e gjata dhe të nxehta të kombinuara me thatësirën, tokën bujqësore të braktisur dhe sjelljen e pakujdesshme njerëzore i kanë bërë zjarret në pyje më të shpeshta dhe më shkatërruese se kurrë më parë.

Ndryshimi i klimës po e përkeqëson kërcënimin. Vitet e fundit kanë parë valë të të nxehtit që fillojnë më herët, zgjasin më shumë dhe shtrihen më thellë në vjeshtë. Bimësia e thatë shndërrohet në shkurre dhe, sapo të fillojë një zjarr, erërat e forta dhe shpatet e pjerrëta mund t'i përhapin flakët me shpejtësi nëpër pyje dhe fshatra.

1.2. Pse ky udhëzues?

Ky udhëzues u krijua për të përmbushur një nevojë praktike: një burim i qartë dhe i gatshëm për përdorim në terren që kushdo, nga zjarrfikësit dhe rojtarët e pyjeve të mësuesit, fermerët dhe titullarët e bashkive, mund ta përdorë për të kuptuar dhe menaxhuar më mirë zjarrin. Ai lidh shkencën, traditën dhe veprimin praktik, duke përkthyer njohuritë në hapa të thjeshtë dhe të përdorshëm.

Pra, ky udhëzues u shërben:

- Institucioneve dhe bashkive për planifikim, trajnim dhe koordinim.
- Zjarrfikësve dhe vrojtuesve të zjarrit si shoqërues teknik në terren.
- Vullnetarëve dhe brigadave lokale për veprim të sigurt dhe efektiv në fazat e hershme të zjarrit.
- Komuniteteve dhe familjeve për t'i bërë shtëpitë, fermat dhe fshatrat më rezistentë.
- Shkollave dhe mësuesve për të ngulitur një kulturë parandalimi te brezi i ardhshëm.

Udhëzuesi është i ndarë në dhjetë kapituj, secili prej të cilëve përqendrohet në një shtyllë të menaxhimit të zjarreve: nga kuptimi i zjarrit, përmes parandalimit, gatishmërisë dhe reagimit, deri te rimëkëmbja pas zjarrit dhe kuadri ligjor. Çdo kapitull përfundon me një kutizë mesazhesh kryesore, duke ofruar një përmbledhje të shpejtë të pikave më të rëndësishme.

Kjo strukturë praktike siguron që udhëzuesi të mund të lexohet nga fillimi në fund ose të konsultohet shpejt në terren kur nevojiten vendime urgjente.

KAPITULLI 2 – BAZAT E ZJARRIT DHE ZJARREVE NË PYJE

2.1. Kuptimi i zjarrit

Në thelb, zjarri është një reaksion i thjeshtë kimik - djegie - por në peizazh bëhet një forcë dinamike dhe shpesh e paparashikueshme. Tre elementë janë gjithmonë të nevojshëm që zjarri të ekzistojë: lënda djegëse, nxehtësia dhe oksigjeni. Së bashku ato formojnë trekëndëshin e zjarrit. Hiqni njërin prej elementeve dhe zjarri asgjësohet.

- **Lënda djegëse:** çdo gjë që mund të digjet - bar, gjethe, degë, drurë apo edhe struktura druri, etj.
- **Nxehtësia:** burim ndezjeje, qoftë një goditje rrufeje, fije shkrepëse, bisht cigareje, shkëndijë nga makineritë apo rrezet e diellit të përqendruara mbi lëndën djegëse të thatë.
- **Oksigjeni:** i pranishëm në atmosferë, i cili ushqen flakët vazhdimisht.

Figura 1. Trekëndëshi i zjarrit

Trekëndëshi i zjarrit është një mjet themelor, nëse është e pamundur të largojmë oksigjenin, mund të zvogëlojmë lëndën djegëse ose të parandalojmë burimet e ndezjes.

2.2. Tipet e zjarreve në pyje

Figura 2. Tipet e zjarreve në pyje

Jo të gjithë zjarret sillen njëjtë. Tipet e tyre varen nga lënda djegëse që ata konsumojnë:

- **Zjarret nëntokësorë:** digjen në heshtje nëntokë, ku si lëndë djegëse shërbejnë rrënjët, torfa dhe shtresat e lëndës organike të tokës. Janë të vështirë për t'u pikasur dhe për t'u shuar.
- **Zjarret sipërfaqësorë:** kryesisht janë ata zjarre që djegin barëra, shkurre dhe lëgushë në sipërfaqe. Janë të zakonshëm në shkurret dhe kullotat e Shqipërisë. Zakonisht janë më pak intensivë, por në kushte erte dhe terreni të pjerrët mund të përhapen me shpejtësi.
- **Zjarret e kurores:** djegin kurorat e drurëve. Janë zjarre intensivë, përhapen me shpejtësi dhe ekstremisht të rrezikshëm, veçanërisht në pyjet halorë ku lënda rrëshinore rrit djegshmërinë.

- **Zjarret e kombinuar:** Janë kombinim i dy ose të tre tipeve të zjarreve.

Dallimi i qartë tipit të zjarrit që është i pranishëm i ndihmon zjarrfikësit të zgjedhin qasjen e duhur.

2.3. Shkaqet e zjarreve në pyje

Mbi 90% e zjarreve në pyje në Shqipëri janë të lidhur në një mënyrë apo një tjetër me aktivitetin njerëzor. Shkaqet më të zakonshme të ndezjes së zjarreve përfshijnë:

- Djegien e mbeturinave bujqësore dhe kullotave;
- Neglizhencën (pakujdesinë), të tilla si hedhja e bishtave të cigareve apo zjarret pa mbikëqyrje;
- Shkëndijat nga automjetet, makineritë apo linjat elektrike;
- Zjarr vënien e qëllimshme, qoftë për pastrimin e tokës apo me qëllim kriminal.

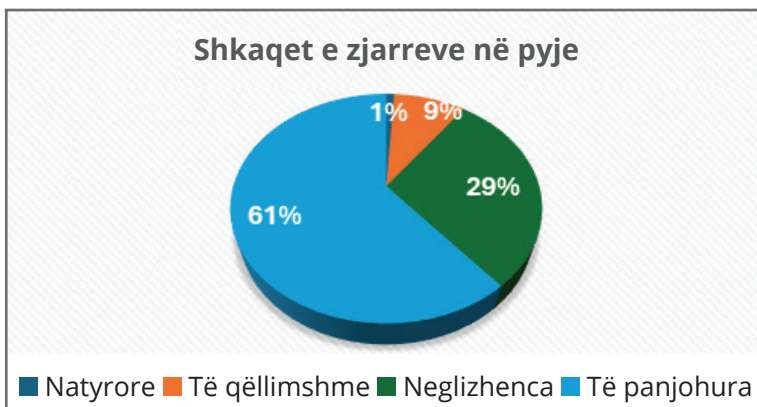

Figura 3. Grafiku i shkaqeve kryesore të zjarreve në pyje

Shkaqet natyrore janë të rralla, por rrufetë e pa shoqëruara nga reshjet, herë pas here shkaktojnë zjarre masive në zonat e largëta malore.

2.4. Sjellja e Zjarrit: Faktorët Ndikues

Zjarri përhapet sipas modeleve të përcaktuar nga tre faktorë kryesorë:

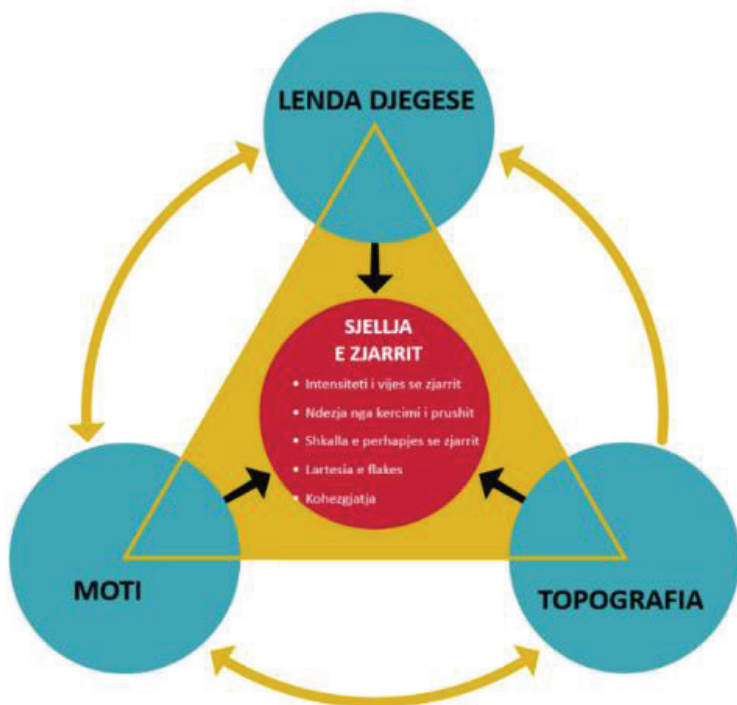

Figura 4. Trekëndëshi i sjelljes së zjarrit

1. Topografia

- Zjarri përhapet më shpejt në kahun ngjitës të shpateve.
- Për çdo 10° pjerrësi, gjatësia e flakës dhe shkalla e përhapjes mund të dyfishohet; Një shpat i pjerrët mund të veprojë si një rampë, duke i tërhequr flakët lart. Shpatet mbi 30° konsiderohen me risk të lartë për përhapjen e zjarreve.
- Kundrejtimet Jugore dhe Jugperëndimore konsiderohen me risk të lartë për zjarret.
- Altituda < 500 m mbi nivelin e detit janë më riskuara për zjarret.
- Luginat dhe kanionet mund të kanalizojnë erërat, duke i bërë zjarret më intensive.

2. Moti

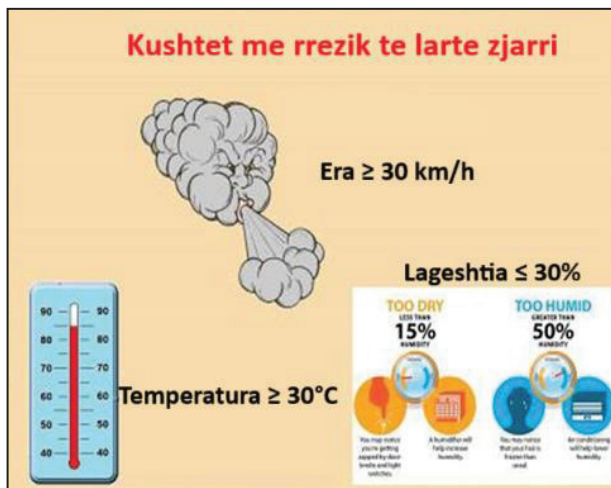

Figura 5. Rregulli i përgjithshëm 30x30x30 i kushteve me rrezik të lartë zjarri

- Era është faktori më kritik, ajo mbart nxehtësinë, shtyn flakët dhe transporton degët apo boçet e ndezura shumë përpara duke shkaktuar vatra të reja zjarri.
- Temperatura dhe lagështia përcaktojnë se sa i thatë është vegjetacioni dhe lehtësinë e ndezjes së tij.
- Thatësira, krijon kushtet afatgjata të disponueshmërisë së lëndës djegëse.
- Kur era është ≥ 30 km/h, temperatura $\geq 30^{\circ}\text{C}$ dhe lagështia $\leq 30\%$, si rregull i përgjithshëm, krijohen kushtet për rrezik të lartë zjarri.

3. Lënda djegëse

- Lënda djegëse e imët (bari i thatë, halat e pishave, degët e holla) ndizet më lehtë dhe i përhap flakët shpejt;
- Lënda djegëse e trashë (trungjet, degët e mëdha) digjen më ngadalë por e mbajnë zjarrin shumë më gjatë;
- Vazhdimësia e lëndës djegëse; shtrirja e pandërprerë e lëndës djegëse bën që zjarri të përhapet lehtë pa pengesa.

Të kuptuarit e këtyre faktorëve u lejon zjarrfikësve të parashikojnë se si mund të përhapet një zjarr dhe të planifikojnë veprimet e tyre duke pasur parasysh sigurinë.

2.5. Shënime Teknike mbi Intensitetin e Zjarreve

Zjarrfikësit shpesh e gjykojnë sjelljen e zjarrit sipas lartësisë së flakës, pasi është një tregues terreni i shpejtë mbi atë se sa intensiv është zjarri dhe çfarë taktikash për shuarjen e tij janë të sigurta:

- Lartësia e flakës ≤ 1.5 m: Ndërhyrja direkte është e mundur duke përdorur vegla dore, tuba uji ose pompa shpine.
- Lartësia e flakës 1.5-2.5 m: Ndërhyrja direkte bëhet e rrezikshme; këshillohet përdorimi i metodave indirekte dhe/ose mjeteve të rënda.
- Lartësia e flakës > 2.5 m: Ndërhyrja e ekipeve me vegla dore është i pasigurt; vetëm ndërhyrja indirekte (brezat ndarës, kundrazjarret) ose mbështetja ajrore janë të përshtatshme.

Këto udhëzime praktike lidhin shkencën e zjarrit me vendimet konkrete që duhet të ndërmerren në terren.

2.6. Konteksti Sezonal i Zjarreve në Shqipëri

Kulmi i riskut të zjarreve në vendin tonë është gjatë periudhës Korrik – Shtator, kur nxehtësia dhe thatësira e tejzgjatur shkaktojnë tharjen e vegjetacionit të pyjeve dhe kullotave, duke krijuar kushte optimale për ndezjen dhe përhapjen e shpejtë të zjarreve. Pyjet halorë në veri dhe pjesën qendrore të Shqipërisë, ato të dushqeve në zonat kodrinore dhe shkurret mesdhetare në pjesën jugore janë veçanërisht të rrezikuara. Ndryshimet klimatike po e zgjatin sezonin e zjarreve, me zjarre të rrezikshëm që tashmë fillojnë që prej pranverës së vonë deri në Tetor në disa vite.

Mesazhet kyçe të kapitullit

1. Trekëndëshi i zjarrit (lënda djegëse, nxehtësia, oksigjeni) shpjegojnë se si fillon dhe se si mund të ndalohet zjarri.
2. Zjarret nëntokësore, sipërfaqësore dhe të kursorave sillen në mënyrë të ndryshme dhe kërkojnë përgjigje të ndryshme.
3. Aktiviteti njerëzor është shkaktari kryesor i zjarreve në Shqipëri; parandalimi varet thellësisht nga sjellja e komunitetit.
4. Topografia, moti dhe lënda djegëse janë tre faktorët kryesorë në përhapjen e zjarrit.
5. Kombinimi i faktorëve të motit: era ≥ 30 km/h + temperatura $\geq 30^{\circ}\text{C}$ + lagështia $\leq 30\%$ krijojnë kushtet për rrezik të lartë zjarri.
6. Lartësia e flakës është treguesi më i mirë në terren i intensitetit dhe taktikave të sigurta: ≤ 1.5 m lejon ndërhyrje direkte; > 2.5 m kërkon strategji indirekte ose ajrore.

KAPITULLI 3 – RISKU I ZJARREVE DHE CËNUESHMËRIA

1.1. Natyra e Riskut

Çdo zjarr fillon me një shkëndijë, por nëse ai shndërrohet në një fatkeqësi apo jo varet nga risku i ngulitur në peizazh dhe nga cënueshmëria e njerëzve dhe aseteve të ekspozuara ndaj tij. Risku kombinon probabilitetin e ndezjes së zjarrit me ashpërsinë e mundshme të ndikimeve. Cënueshmëria përshkruan se sa i papërgatitur ose i ekspozuar është një komunitet ose ekosistem kur bie zjarri.

Në Shqipëri, faktorët natyrorë dhe njerëzorë i bëjnë rajone të caktuara më të prirura ndaj zjarrit dhe komunitete të caktuara më të cënueshme.

1.2. Risku Sezonal i Zjarreve

Klima mesdhetare e Shqipërisë formëson edhe sezonin e saj të zjarreve.

- **Periudha me rrezik të lartë:** Korrik-Shtator, kur valët e tej zgjatura të të nxehtit dhe thatësisë krijojnë kushte tejet të favorshme për zjarret.
- **Sezone të zgjatura:** Vitet e fundit zjarret kanë ndodhur edhe në periudhat Maj-Qershor dhe Tetor, çka lidhet me ndryshimet klimatike dhe reshjet e çrregullta.
- **Kulmet ditore:** Rreziku i zjarreve rritet gjatë pjesës më të nxehtë të ditës (ora 11:00 deri 18:00), kur

lagështia është në pikën më të ulët dhe era më e fortë.

Sistemet e monitorimit kombëtar (të tilla si hartat e IGJEO apo EFFIS) ofrojnë nivele të rrezikut ditor të zjarreve, por njohuritë vendore të fermerëve dhe rojtarëve mbeten po aq jetësore për zbulimin e hershëm të risqeve.

1.3. Peizazhet me Risk të Lartë në Shqipëri

Disa tipe të përdorimit të tokës janë më të ndjeshme ndaj ndezjes dhe përhapjes së zjarreve:

- **Pyjet halorë:** veçanërisht ata me pishë të zezë dhe pishë të egër, për shkak të përmbajtjes së lartë të rrëshirës ndizen lehtësisht dhe mbartin zjarrin në kurora.
- **Shkurret dhe makja mesdhetare:** bimësi e dendur dhe e thatë që digjet intensivisht dhe përhap zjarrin shpejt.
- **Tokat bujqësore të braktisura:** të mbuluara nga barërat dhe shkurret ofrojnë lëndë djegëse të imët dhe të pandërprerë.
- **Kullotat alpine:** shpesh digjen qëllimisht për të stimuluar ripërtëritjen e barit, por shpesh këto zjarre dalin jashtë kontrollit.

Zona të mbrojtura si Korab-Koritniku dhe parqet kombëtare të Lurës dhe Shebenikut janë veçanërisht të çënueshme për shkak të pyjeve të dendur, shpateve të pjerrët dhe mbërritshmërisë së kufizuar me rrugë, të cilat vështirësojnë shuarjen e zjarreve.

1.4. Burimet e Ndezjes së Zjarreve nga Aktiviteti Njerëzor

Siç e kemi theksuar edhe në kapitullin e dytë më sipër, mbi 90% e zjarreve në Shqipëri kanë si zanafillë veprimtarinë njerëzore. Shkaqet kryesore përfshijnë:

- **Djegiet bujqësore:** djegia e kashtës, mbeturinave të tjera bujqësore apo kullotave për menaxhimin e tokës;
- **Neglizhenca:** hedhja e pakujdesshme e cigareve, zjarret e kampeve në pyje, zjarret për pjekje në skarë, etj.
- **Shkëndijat infrastrukturore:** nga linjat elektrike, automjetet ose makineritë;
- **Zjarret e qëllimshëm:** për pastrimin e paligjshëm të pyllit ose kullotave ose për motive kriminale.

Cilido qoftë burimi i ndezjes, ai bëhet shumë i rrezikshëm gjatë periudhave të nxehta me erë dhe me thatësi.

1.5. Komunitetet dhe Pasuritë e Cënueshme

Zjarri nuk konsumon vetëm pyjet apo lëndën djegëse diku larg, por gjithashtu kërcënon edhe jetesën e komuniteteve, trashëgiminë, madje edhe vetë jetën e banorëve:

- **Fshatrat ruralë:** shpesh të rrethuar nga vegetacion lehtësisht i djegshëm dhe pa pajisje për shuarjen e zjarrit.
- **Tokat bujqësore:** pemëtoret, vreshtat, ullishtat dhe kullotat në të cilat varen ekonomikisht familjet rurale.

- **Infrastruktura:** linjat elektrike, rrugët, dhe sistemet e furnizimit me ujë të ndërprera nga zjarret.
- **Trashëgimia kulturore:** manastiret, sitet arkeologjike historike, etj.

Nivelet e gatishmërisë ndryshojnë shumë. Komunitetet me brigada vullnetare dhe plane lokale për mbrojtje nga zjarri janë shumë më pak të cenueshme sesa ato që nuk i kanë.

1.6. Shënime teknike: Matja e Riskut dhe Cënueshmërisë

Profesionistët shpesh përdorin tregues për matjen e riskut nga zjarret, të cilët po i rendisim si më poshtë:

- **Masa e lëndës djegëse (t/ha):** sa më e madhe sasia e lëndës djegëse aq më i lartë intensiteti potencial i zjarrit.
- **Pjerrësia (%):** zjarret përhapen dy herë më shpejt në terrene me pjerrësi 30° krahasuar me ata të sheshtë.
- **Koha e mbërritjes (minuta):** koha që i duhet skuadrave luftuese të zjarrit për të mbërritur në vijën e zjarrit ndikon fuqimisht në rezultatin e shuarjes.
- **Treguesi i kapacitetit të komunitetit:** disponueshmëria e rezervuarëve të ujit, vullnetarët e trajnuar dhe sistemet e komunikimit zvogëlojnë cënueshmërinë.

Ndryshimi i klimës, shpopullimi i zonave rurale dhe braktisja e tokës po e bëjnë Shqipërinë gjithnjë e më të prekshme. Largimi i brezit të ri, qoftë në emigrim apo drejt zonave urbane bën që kujdesi tradicional për tokën (kullotja, bërja e druve të zjarrit, pastrimi i tokave/fushave) të bjerë, duke shkaktuar kështu akumulimin me tepriçë të lëndës djegëse. Në të njëjtën kohë, bashkive të vogla shpesh u mungojnë burimet financiare dhe teknike për parandalimin e zjarreve dhe reagimin ndaj tyre. Nëse këto tendenca nuk adresohen si duhet, rreziku do të jetë gjithnjë i pranishëm dhe sa vjen e në rritje.

Mesazhet kyçe të kapitullit

1. Risku = probabiliteti i ndezjes + ashpërsia e ndikimit; cënueshmëria varet nga ekspozimi dhe përgatitja.
2. Kulmi i sezonit të zjarreve është në Korrik-Shtator, por ndryshimet klimatike po e zgjatin atë.
3. Peizazhet me risk të lartë përfshijnë zonat me pyje halore, shkurret, tokat bujqësore të braktisura dhe kullotat alpine.
4. Mbi 90% e zjarreve shkaktohen nga njeriu, parandalimi varet kryesisht nga ndryshimi i sjelljes së njerëzve.
5. Cënueshmëria është më e madhe në fshatrat ruralë, zonat e trashëgimisë kulturore e historike, si dhe bashkitë me kapacitete të kufizuara.
6. Shpopullimi dhe braktisja e tokës rritin cënueshmërinë nga zjarret të Shqipërisë në planin afatgjatë.

KAPITULLI 4 – MASAT PARANDALUESE

4.1. Rëndësia e Parandalimit

Sapo një zjarr fillon, izolimi dhe shuarja e tij është shumë i vështirë, i kushtueshëm dhe shpesh i rrezikshëm. Prandaj, parandalimi është masa themelore për mbrojtjen nga zjarri. Çdo shpenzim i kryer për parandalim kursen shumë më tepër po të konsiderosh shpenzimet që do të duhen për shuarjen dhe rimëkëmbjen. Dhe çfarë është më e rëndësishmja, parandalimi shpëton jetë, shtëpi dhe ekosisteme.

Në Shqipëri, ku shumica dërrmuese e zjarreve shkaktohen nga aktiviteti njerëzor, parandalim do të thotë ndryshim i sjelljes, menaxhim i peizazheve me mençuri dhe përgatitje e komuniteteve dhe kjo nuk është detyrë vetëm e institucioneve apo zjarrfikësve. Por, një detyrë e përbashkët e të gjithëve që jetojnë dhe punojnë në zonat e prirura ndaj zjarreve, ku çdo fushë e pastruar, çdo shteg i mirëmbajtur dhe çdo familje e mirë informuar kontribuon në zvogëlimin e gjasave që një shkëndijë të kthehet në katastrofë.

4.2. Menaxhimi i Vegjetacionit dhe Lëndës Djegëse

Zjarret harlisen kur kanë lëndë djegëse në dispozicion. Zvogëlimi ose ndërprerja e vazhdimësisë së kësaj lënde e bën më të vështirë përhapjen e zjarrit, duke e ndërprerë fuqizimin e tij që në nisje. Disa masa për menaxhimin e vegjetacionit dhe lëndës djegëse jepen më poshtë:

- **Rrallimet dhe krasitjet:** duke larguar degët e thata, rralluar grumbujt e dendur të pyjeve të rinj dhe krasitjet e degëve të poshtme të drurëve zvogëlojmë mundësinë e përshkallëzimit të flakëve nga sipërfaqja në kurora.
- **Brezat ndarës të lëndës djegëse:** rripa toke ku vegetacioni pastrohet ose zvogëlohet për të ngadalësuar përhapjen e zjarrit.
- **Kullotja:** përdorimi i bagëtive për të zvogëluar masën e barit dhe shkurreve në zonat strategjike.
- **Zjarr i kontrolluar:** përdoret vetëm nga profesionistët për të eliminuar lëndën djegëse të tepërt në kushte të sigurta.

Standardet Teknike

(Rregulla të thjeshta të zbatuara nga praktikuesit)

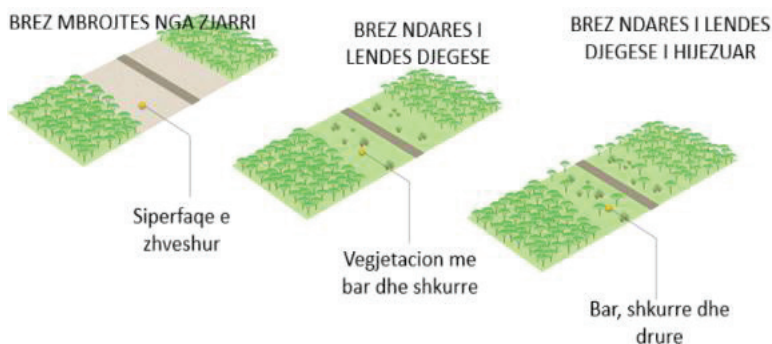

Figura 6. Brezat mbrojtës nga zjarri dhe brezat ndarës të lëndës djegëse

- **Brezat mbrojtës nga zjarri:** janë të pastruar plotësisht nga vegjetacioni dhe mund të jenë natyrore ose të ndërtuar artificialisht. Duhet shfrytëzuar sa më shumë që të jetë e mundur vijat natyrore të mbrojtjes nga zjarri, si rrugët, përrenjtë, liqenet, shkëmbinjtë ose fushat e gjelbra, për të kursyer punë gjatë ndërtimit të brezave. Brezat e mbrojtjes nga zjarri të ndërtuara duhet të përdoren aty ku nuk ka barriera natyrore. Brezat mbrojtës nga zjarri duhet të jenë mjaftueshëm të gjerë për të parandaluar djegien e sipërfaqeve të pjerrëta në lëndë djegëse të padjegura. Në përgjithësi, gjerësia e tyre duhet të jetë 1.5 deri në 2 herë lartësia e bimësisë ngjitur. Brezat mbrojtës nga zjarri që ende përmbajnë lëndë djegëse, të kositura ose të mbledhura me grabujë, duhet të jenë edhe më të gjera.
- **Brezat ndarës të vegjetacionit:**
 - Në kullota brezat ndarës të vegjetacionit, ku bëhet prerja e plotë e bimësisë bëhen zakonisht 3-4 m të gjerë, të cilët ndalojnë zvarritjen e zjarreve sipërfaqësorë në kushte klimatike të qeta, por që në rastet e lëndës djegëse të trashë dhe kushtet e motit me erë të fortë mund të jenë të pamjaftueshëm;
 - Në pyjet me drurë të dendur, rekomandohen breza ndarës prej 20-30 m për të ulur rrezikun e zjarrit në kurorë dhe shfaqjen e vatrave të reja. Gjerësia përfundimtare varet nga lartësia e kurorës, dendësia e kurorës, pjerrësia dhe era.
 - Brezat ndarës të lëndës djegëse të hijezuar/ brezat ndarës të peizazhit: të planifikuara për të ngadalësuar një zjarr që përhapet nëpër

një peizazh - gjerësitë ndryshojnë shumë (nga dhjetëra në qindra metra) në varësi të masës së lëndës djegëse dhe pjerrësisë; gjithmonë projektojini këto duke pasur parasysh vlerësimin profesional dhe kontrollin e erozionit.

- **Lartësia e krasitjeve:** degët duhen krasitur deri 2 m mbi sipërfaqen e tokës ose deri një të tretën e lartësisë së drurit.
- **Zjarret e kontrolluar:** kryhen vetëm nga ekipe të mirë trajnuar, në kohë të sigurt (lagështia > 30%, shpejtësia e erës < 15 km/h) dhe me breza ndarës të vegjetacionit për raste emergjente të daljes nga kontrolli. Gjerësia e brezit duhet të jetë e mjaftueshme për sjelljen e pritshme të zjarrit; disa rekomandime sugjerojnë një minimum prej 3 m ose

Figura 7. Krijimi i brezit ndarës të lëndës djegëse me zjarr të kontrolluar

10 x lartësinë e vegetacionit të djegshëm në drejtim të erës. Ky rregull “10 x lartësinë” zakonisht përdoret për djegiet e kontrolluara në kontekstin e tokave bujqësore dhe kullotave. Për zjarret e kontrolluar, aplikoni rregullin 10 x lartësinë e vegetacionit dominues (p.sh. një shkurre me lartësi 1 m kërkon një brez ndarës 10 m të gjerë);

4.3. Praktikat Bujqësore të Sigurta

Praktikat e djegieve në tokat bujqësore janë një ndër shkaqet kryesore të zjarreve në Shqipëri. Shumë fermerë djegin kashtën apo kullotat për të përgatitur tokën për sezonin tjetër. Ndërsa kjo praktikë mund të konsiderohet si tradicionale, ajo shpesh del jashtë kontrollit. Ndryshimi i pak zakoneve mund të sjellë një ndryshim të madh. Për këtë arsye rekomandojmë si më poshtë:

- Shmangia e djegies së mbetjeve të të korrave: Në vend që të digjen kashta apo bari i korrur, fermerët mund ta plugojnë tokën duke i rikthyer ato nën tokë për të shërbyer si lëndë organike.
- Menaxhimi i kullotave: kullotja me rotacion ndihmon në parandalimin e mbi kullotjes apo mbi rritjes së barit që mund të çojë në rritjen e riskut nga zjarri.
- Koha e përshtatshme: në qoftë se djegia është e pashmangshme, ajo duhet të kryhet në muajt e parë të vitit, duke patur parasysh specifikat si më poshtë:
 - Djegia duhet bërë vetëm me leje dhe mbikëqyrje;
 - Kurrë nuk duhet të bëhet në ditë me kushte moti të nxehtë, të thatë dhe me erë;

- Gjithmonë duhet të mbahet pranë dhe në gatishmëri ujë dhe vegla (lopatë, grabujë, pompë uji shpë);
- Duhet lëruar ose pastruar një brez mbrojtës nga zjarri prej 3-4 m përreth zonës;
- Djegia duhet të ndërpritet të paktën 2 orë para përfundimit të diellit, kur kontrolli i zjarrit bëhet më i vështirë.

4.4. Mbrojtja e Shtëpive dhe Infrastrukturës

Zjarret shpesh kërcënojnë vendbanimet dhe në jo pak raste rezultojnë të jenë shkatërrues, por disa masa të thjeshta mund ta zvogëlojnë rrezikun. Ndër to përmendim:

- Pastrimi i bimësisë: mbajtja e barit të prerë shkurt dhe largimi i gjetheve të thata, stivave të druve ose shkurreve të paktën 10-30 m larg shtëpive. Koncepti i zonave (hapësirave mbrojtëse) e shpjegon më hollësisht dhe për këtë duhet të krijoni tre zona në formë rrathësh koncentrikë (fig. 8) përreth ndërtesave.
 - *Zona 0 (0-1.5m)*: duhet larguar i gjithë materiali vegetativ i djegshëm (materiale të djegshme, stiva druri, etj.).
 - *Zona 1 (1.5-10m)*: shkurret duhen mbajtur të rralluara, pemët të krasitura dhe bari i korrur.
 - *Zona 2 (10-30m)*: masa e lëndës djegëse duhet të jetë e reduktuar dhe vazhdimësia e saj duhet të ndërpritet.

- *Rregull praktik:* për të tre zonat duhet marrë në konsideratë që rrezja duhet të rritet për çdo 10° të rritjes së pjerrësisë, pra distanca e mbrojtjes duhet trajtuar sikur të ishte 10-20% më afër zjarrit.
- Ndërtoni me materiale rezistentë ndaj zjarrit: tjegullat qeramike, muret prej guri dhe qepenat metalike janë më të sigurta ndaj zjarreve.
- Mbrojtja e linjave elektrike dhe infrastrukturës: duhet mbajtur distancë e pastër nga bimësia prej të paktën 3 m.
- Rugët hyrëse: mbajini të hapura dhe mjaftueshëm të gjera për mjetet e zjarrfikësve (gjerësia minimale 3.5 m).

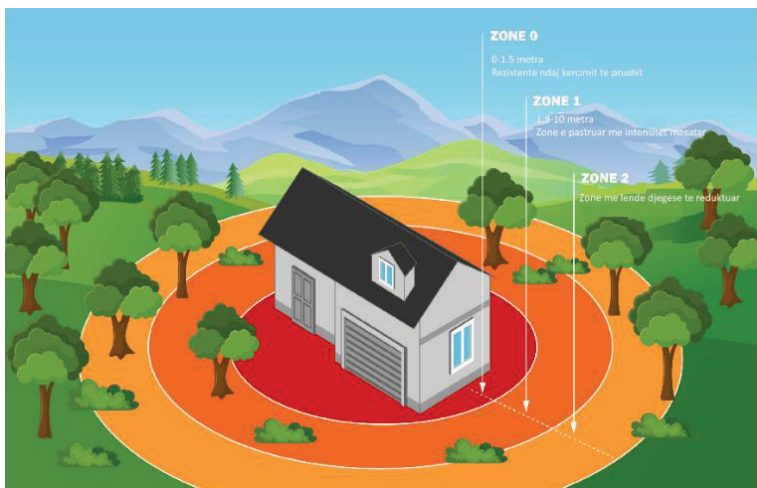

Figura 8. Koncepti i zonimit. Sipërfaqja mbrojtëse përreth ndërtësive

4.5. Edukimi dhe Ndërgjegjësimi

Parandalimi fillon me njerëzit. Komunitetet duhet të kuptojnë si rrezikun ashtu edhe rolin e tyre në zvogëlimin e tij. Dhe për të rritur edukimin dhe ndërgjegjësimin e komuniteteve duhet të ndërmerren një sërë nismash, ku ndër to mund të jenë takimet/punëtoritë me komunitetin për trajnimin e banorëve lokalë mbi sigurinë nga zjarri, raportimin e hershëm dhe praktikrat e sigurta të përdorimit të tokës. Po ashtu, programet shkollore janë të një rëndësie tepër të madhe pasi kanë të bëjnë me edukimin e brezit të ri mbi mbrojtjen nga zjarri, i cili krijon zakone dhe tradita afatgjata në familje. Fushatat mediatike, duke shfrytëzuar radio-televizionet dhe mediat sociale zënë gjithashtu një rol themelor në ndërgjegjësimin e komunitetit dhe risjelljen në vëmendje të pasojave që vijnë nga neglizhenca gjatë muajve me rrezikshmëri të lartë për zjarret. Dhe në fund, por jo për nga rëndësia, skuadrave vullnetare lokale duhet t'u stimulohet ndjenja e pronësisë dhe krenarisë në mbrojtjen e tokës së vet, e cila ndërton një qëndrueshmëri më të fortë.

Parandalimi nuk është një veprim sporadik, por është kulturë, një mënyrë jetese me respekt për natyrën dhe vetëdije për rrezikun që i kanoset, ndaj dhe kërkohet vëmendje dhe kujdes i vazhdueshëm, përfshirë mirëmbajtjen e tokave bujqësore, kujdesin për pyjet dhe rritjen e ndërgjegjësimit vit pas viti. Me kalimin e kohës këto zakone ulin numrin e zjarreve dhe zbutin ashpërsinë e tyre, duke i bërë komunitetet dhe peizazhet më të sigurt.

Prandaj, parandalimi i zjarreve është një detyrë e përbashkët, përfshirë institucionet, fermerët, familjet

dhe shkollat. Çdo veprim parandalues, i vogël apo i madh qoftë, kursen kohë, para dhe jetë. Në këtë kuptim, parandalimi nuk është vetëm mbrojtje është gjithashtu një shenjë e kujdesit për tokën dhe për brezat e ardhshëm.

4.6. Planet e Mbrojtjes nga Zjarri të Komunitetit

Një mjet i fuqishëm për mbrojtjen nga zjarret është edhe Plani i Mbrojtjes nga Zjarri të Komunitetit, i cili bën bashkë të gjitha njohuritë dhe burimet vendore në një dokument. Secila bashki apo fshat duhet të zhvillojë planin e vet, në të cilin duhet të përfshihet:

- Një hartë risku nga zjarret e fshatit/bashkisë dhe rrethinave;
- Pajisjet e disponueshme në nivel vendor (rezervuarët e ujit, traktorë, pompa, etj.);
- Rrugë të evakuimit dhe zonat e sigurta të grumbullimit të banorëve;
- Emrat dhe kontaktet e personave përgjegjës;
- Rregulla të qarta mbi djegiet bujqësore dhe menaxhimin e lëndës djegëse.

Mesazhet kyçe të kapitullit

1. Parandalimi i zjarreve është më i lirë në kosto, më i sigurt dhe më efektiv se sa luftimi i tyre.
2. Menaxhimi i lëndës djegëse (rrallime, krasitje, kullotje, zjarre të kontrolluar) zvogëlon intensitetin e zjarrit.
3. Brezat mbrojtës nga zjarri bëhen 1.5-2 herë lartësinë e bimësisë ngjitur.
4. Brezat ndarës të lëndës djegëse bëhen 3-4 m në kullotë (mbulesë barishtore), 10 x lartësinë e bimësisë në rastin e djegieve të kontrolluara dhe 20-30 m në pyjet e dendur.
5. Hapësira mbrojtëse përreth banesave: bimësia në 0-1.5 m e pastruar plotësisht, 1.5-10 m e rralluar dhe 10-30 m e menaxhuar.
6. Bujqësi më e sigurt: duhet shmangur djegia e tokave bujqësore në kushte të rrezikshme. Gjithmonë duhen krijuar breza mbrojtës nga zjarri.
7. Planet e Mbrojtjes nga Zjarri të Komunitetit i fuqizon fshatrat të veprojnë para se të ndodhin zjarret.

KAPITULLI 5 – GATISHMËRIA

5.1. Rëndësia e Gatishmërisë

Edhe me masat më të mira parandaluese, zjarret sërish mund të ndodhin. Prandaj dhe gatishmëria është shtylla e dytë e mbrojtjes nga zjarri. Gatishmëria nënkupton të qenit i përgatitur, duke ditur çfarë duhet bërë, duke patur mjetet dhe veglat e duhura gati dhe vetëbesimin për të vepruar shpejt dhe në mënyrë të sigurt kur zjarret shfaqen. Pra, ka të bëjë me zvogëlimin e panikut dhe zëvendësimin e tij me hapa dhe bashkërendim të qartë.

Gatishmëria nuk fillon në ditën që bie zjarri. Ajo ndërtohet gradualisht, më herët, përmes planifikimit, trajnimeve dhe bashkëpunimit. Një komunitet i mirë përgatitur mund ta shndërrojë një ngjarje të rrezikshme në të menaxhueshme, duke shpëtuar jetë, shtëpi dhe pyje, vepra infrastrukturore dhe të tjera pasuri.

5.2. Kuptimi i Rrezikut nga Zjarri

Jo çdo ditë mbart të njëjtin rrezik nga zjarri. Në disa ditë, mundësia është e vogël dhe në të tjerat është shumë e lartë. Njohja e këtyre ndryshimeve i ndihmon komunitetet dhe autoritetet të qëndrojnë vigjilente dhe për të kuptuar më mirë rrezikun nga zjarret duhet të merren në konsideratë një sërë burimesh dhe dijesh vendore, ndër të cilat:

- **Vlerësimet ditore të rrezikut nga zjarri:** mjete të tilla si Treguesi i Motit të Zjarreve (Fire Weather Index-FWI) nga Sistemi Evropian i Informacionit për Zjarret në Pyje (EFFIS) tregojnë kur kushtet janë të

rrezikshme. Ato bazohen te temperatura, lagështia dhe thatësia e vegetacionit dhe nisur nga këta tregues prodhon hartat ditore që tregojnë nivelet e rrezikut.

- **Treguesit vendorë:** Fermerët dhe çobenjtë shpesh i dallojnë shenjat e ditëve me rrezik të lartë, p.sh. kërcejtë e fijeve të barit thyhen në vend që të përkulen, apo era e nxehtë qarkullon nëpër kodra të thata, si edhe mungesa e reshjeve të shiut për një periudhë të gjatë. Kombinimi i shkencës me njohuritë tradicionale forcon dhe ndihmon në rritjen e ndërgjegjësimit.
- **Njoftimet/alarmet institucionale:** bashkitë dhe Agjencia Kombëtare e Mbrojtjes Civile lëshojnë njoftime për marrjen e masave të gatishmërisë.

5.3. Zbulimi dhe Lajmërimi i Hershëm

Sa më shpejt të pikaset një zjarr aq më e lehtë është për t'u vënë nën kontroll. Me përmirësimet teknologjike, tashmë ekziston mundësia për zbulimin dhe lajmërimin e hershëm të zjarreve, por po ashtu edhe me metodat tradicionale të njoftimit. Disa prej tyre përfshijnë:

- **Teknologjitë:** teknologjia moderne lejon që zjarret të zbulohen nga hapësira në kohë reale nëpërmjet të dhënave satelitore, dronëve me kamera termike apo sensorëve të tymit.
- **Kullat e vrojtimit:** sezonale apo të përhershme, të vendosura në pikat më të larta me komunikim radio janë tradicionale dhe efektive.

- **Patrullat:** rojtarët e pyjeve, vrojtuesit, çobenjtë apo vullnetarët gjatë ditëve me rrezik të lartë.
- Raportimet e komunitetit në numrin e emergjencave civile **112** ose numrat e kontakteve të bashkisë të vendosur në çdo fshat. Banorët vendas shpesh janë të parët që vërejnë tymin. Një sistem i qartë raportimi siguron që alarmet të arrijnë shpejt te autoriteti i duhur.

Rregull i përgjithshëm: zjarret e kapur në 15 minutat e para janë zakonisht të kontrollueshëm me burime vendore.

5.4. Pajisjet dhe Gatishmëria

Gatishmëria kërkon jo vetëm pasjen e mjeteve dhe pajisjeve, por edhe t'i kesh ato të mirëmbajtura dhe gati për përdorim. Mjetet dhe pajisjet e nevojshme përfshijnë:

- Veglat e dorës si lopata, grabuja, polaski (sëpate nga njëra anë dhe kazmë nga ana tjetër), fshesa zjarri (fire flapper) etj.
- Furnizim me ujë, pompa uji shpine (15-20 litra), pompa portative me karburant (me kapacitet 25-80 l/min), tuba uji (diametër 25-38 mm për ekipet e shuarjes dhe 65 mm për furnizim).
- Mjete: traktorë apo kamionë me depozita uji të montuara ose njësi të vogla kamionçinash (pickup 4x4) në fshatra, motosharrë, etj.

- Pajisje mbrojtëse personale, si helmëta, kundërgaz, doreza dhe veshje mbrojtëse kundër zjarrit, syze mbrojtëse dhe çizme rezistente ndaj nxehtësisë.
- Kuti e specializuar e ndihmës së shpejtë për djegie duhet të jetë në dispozicion dhe secili person duhet të mbartë një çantë të ndihmës së parë personale për plagosjet jo nga djegia.

Figura 9. Pajisjet mbrojtëse personale

Inspektimet e rregullta duhet të sigurojnë që pompat të funksionojnë, tubat të jenë të paprekur dhe serbatorët e karburantit të jenë plot.

5.5. Njerëzit dhe Trajnimet

Asnjë vegël apo pajisje nuk funksionon pa duar të mirë trajnuara. Gatishmëria varet mbi të gjitha nga njerëzit, të grup moshave apo profesioneve të ndryshme, si zjarrfikësit profesionistë, të cilët janë të aftë dhe me përvojë, por shpesh të pakët në numër, veçanërisht në zonat e largëta, si edhe brigadat vullnetare, të përbëra nga banorë vendas, studentë apo shoqata të trajnuara për të reaguar ndaj zjarreve në komunitetet e tyre.

Ushtrime të rregullta trajnuese për simulimin e situatave të zjarrit janë të nevojshme për të ndihmuar komunitetin të praktikojë evakuimin, bashkërendimin dhe teknikat e luftimit të zjarrit. Po ashtu, rëndësi ka edhe që zjarrfikësit me përvojë të ndajnë përvojën e tyre me të rinjtë për të siguruar që njohuritë praktike të mos humbasin.

Gatishmëria forcohet me praktikë. Komunitetet dhe institucionet mund të organizojnë rregullisht ushtrime në shkallë të vogël ose të gjerë për të testuar gatishmërinë e tyre. Ushtrimet trajnuese mund të kryhen në zyrë ku diskutohen skenarë të ndryshëm, duke supozuar se çfarë do të bënte secili aktor dhe në terren me raste të simuluar zjarresh ku ekipet përdorin pajisje reale në terren real.

5.6. Ndërtimi i Brezave Mbrojtës dhe Zonat e Sigurisë

Në rastet kur zjarret janë shumë të mëdhenj për të ndërhyrë në mënyrë direkte, ekipet zjarrfikëse duhet të përgatisin brezat mbrojtës nga zjarri dhe zonat e sigurisë. Gjatë ndërtimit të tyre duhet të mbahen parasysh disa standarde teknike, të cilët përfshijnë:

- **Brezat e ndërtuar me krahë:** gërmohet toka 0.3-1 m gjerësi kur ka përmbajtje jo të lartë të lëndës djegëse dhe më të gjerë në shkurret e dendura.
- **Brezat e hapur me buldozerë:** gërmohet toka në një gjerësi 1-1.2 m, si edhe pastrohen drurët në një korridor prej 20-30 m për të penguar përhapjen e zjarrit nëpërmjet kërcimit të boçave apo prushit.
- **Zonat e sigurisë;** distanca minimale e sigurt është 4 x lartësinë e flakës (p.sh. në rast se lartësia e flakës është 3 m, distanca e sigurt është 12 m). Këta kufij duhen rritur në rast të terrenit të pjerrët dhe në kushte me erë të fortë.
- **Rrugët e shpëtimit** (tërheqjes): identifikohen gjithmonë para se të fillojë shuarja e zjarrit. Rrugët duhet të jenë të hapura dhe të njohura nga të gjithë anëtarët e ekipit.

5.7. Bashkërendimi dhe Rolet e Palëve

Kur nis një zjarr, çoroditja mund të jetë po aq e rrezikshme sa edhe flakët. Gjithkush duhet të dijë rolin përkatës. Në nivel kombëtar, Agjencia Kombëtare e Mbrojtjes Civile drejton bashkërendimin, ndërsa bashkitë, shërbimi zjarrfikës dhe agjencitë e pyjeve ofrojnë reagim ndaj

zjarrit dhe burimet. Në nivel komuniteti, çdo person duhet të dijë ku të raportojë, ku të grumbullohet dhe kush është përgjegjës për drejtimin e evakuimit. Pra, gatishmëria nuk ka të bëjë vetëm me mjetet, por edhe me një organizim të qartë. Shqipëria mund të përfitojë nga zbatimi i Sistemit të Komandës së Incidentit (SKI), ku një zinxhir i qartë komande siguron që vendimet merren shpejt dhe komunikimi rrjedh pa probleme. Në mënyrë të përmbledhur Sistemi i Komandës së Incidenteve përfshin:

- Një komandant incidenti përgjegjës.
- Rolet e operacioneve, logjistikës, planifikimit dhe sigurisë të caktuar qartë.
- Frekuencat të radios dhe plane komunikimi të përbashkëta.

SKI siguron unifikim të komandës edhe në operacionet e përbashkëta të shumë agjencive. Gatishmëria duhet të praktikohet rregullisht nëpërmjet simulimeve dhe ushtrimeve në nivele të ndryshme:

- Në nivel fshati mund të simulohet raportimi i një zjarri, grumbullimi i pajisjeve dhe krijimi i korridoreve mbrojtës.
- Në nivel bashkie mund të simulohen ushtrime ku praktikohet bashkërendimi ndërinstytucional (policishërbim pyjor-shërbim zjarrfikës).
- Në nivel kombëtar mund të simulohen ushtrime për testimin e komunikimit të Agjencisë Kombëtare të Mbrojtjes Civile, Forcave të Armatosura dhe bashkive.
- Stërvitje të përbashkëta: përfshirja e institucioneve të shumta dhe madje edhe bashkëpunimi ndërkufitar, pasi zjarret nuk ndalen në kufijtë kombëtarë.

Mesazhet kyçe të kapitullit

1. Gatishmëri do të thotë që njerëzit, mjetet dhe planet të jenë gati para se të fillojë zjarri.
2. Zbulimi i hershëm i zjarreve është kritik, zjarret e zbuluara në më pak se 15 minuta zakonisht janë të kontrollueshëm.
3. Pajisjet duhet të mirëmbahen dhe të jenë gati: pompat (25-80 l/min), pompat e shpinës (15-20 litra) dhe pajisjet mbrojtëse personale për të gjithë efektivin.
4. Brezat mbrojtës të hapur me krahë: 0.3-1 m kur lënda djegëse nuk është e dendur; Brezat e hapur me buldozerë: pastrimi i një korridori të drurëve në gjerësi prej 20-30 m.
5. Zonat e sigurisë duhet të jenë të paktën 4 x rrezen e lartësisë së flakës;
6. Rugët e tërheqjes duhet të jenë gjithmonë të planifikuara dhe të njohura nga të gjithë anëtarët e ekipit.
7. Sistemi i Komandës së Incidenteve siguron bashkërendim dhe zvogëlon konfuzionin.
8. Ushtrime dhe simulime të rregullta në nivel komuniteti, bashkie dhe kombëtar ndërtojnë vetëbesimin.

KAPITULLI 6 – SHUARJA E ZJARRIT

6.1. Veprimi i Minutave të Para

Kur shpërthen një zjarr, minutat e para janë vendimtare. Mënyra se si njerëzit reagojnë në minutat e para mund të vendosë nëse flakët do të mbeten të vogla dhe të menaxhueshme apo do të shndërrohen në një katastrofë. Reagimi ndaj zjarrit ka të bëjë me veprimin e shpejtë, të sigurt dhe me bashkërendim të qartë. Një flakë e vogël mund të shuhet me një lopatë apo disa litra ujë. Nëse lihet pa u izoluar dhe shuar, brenda gjysmë ore mund të shndërrohet në një front që lëviz me shpejtësi dhe që kërkon dhjetëra zjarrfikës dhe mbështetje ajrore.

Reagimi ndaj një zjarri nuk është vetëm puna e zjarrfikësve. Në shumë raste, banorët vendas, vullnetarët ose rojtarët e pyjeve janë të parët që mbërrijnë. Siguria e tyre vjen para çdo gjëje tjetër. Një shtëpi e djegur mund të rindërtohet, por një jetë e humbur nuk mund të zëvendësohet. Kjo është arsyeja pse çdo reagim duhet të fillojë me një parim të thjeshtë: mbroni së pari njerëzit, pastaj pronën dhe pyllin.

Rregull i përgjithshëm: Sa më i shpejtë dhe më i sigurt të jetë reagimi fillestar, aq më të larta janë shanset për të kontrolluar zjarrin me dëme minimale.

6.2. Siguria e Para

Përpara çdo strategjie apo mjeti, vjen siguria. Zjarrfikësit me përvojë ndjekin një rregull të thjeshtë të njohur si VKRZ (LCES: Lookouts – Communications – Escape routes – Safety zones):

- **Vrojtim:** Dikush duhet të jetë gjithmonë duke vërtuar lëvizjet e zjarrit.
- **Komunikim:** Nëpërmjet radiove, telefonave apo sinjaleve për të qenë gjithmonë në kontakt.
- **Rrugët e shpëtimit** (tërheqjes): Shtigje të hapur për t'u larguar nga zona e zjarrit shpejt nëse ai ndryshon drejtim.
- **Zonat e sigurisë:** Çeltira të hapura të paracaktuara ku ekipet zjarrfikëse mund të tërhiqen pa u rrezikuar.

Këta katër elementë janë mburoja që i mban gjallë zjarrfikësit. Pa këta elementë asnjë operacion për shuarjen e zjarreve nuk duhet të vazhdojë.

6.3. Zgjedhja e Strategjisë së Shuarjes

Për luftimin e zjarreve ekzistojnë dy strategji kryesore: sulmi direkt dhe sulmi indirekt. Zgjedhja varet nga intensiteti i zjarrit, i matur nga lartësia e flakës. Ekzistojnë disa pragje të lartësisë së flakës të cilët rekomandojnë zgjedhjen e strategjisë së sulmit:

- ≤ 1.5 m: sulmi direkt është i sigurt me vegla dore dhe ujë.
- 1.5-2.5 m: taktika paralele ose indirekte, përdorim i kujdesshëm i ujit, duhet të konsiderohen makineritë.

- > 2.5 m: e pasigurt për ekipet, përdoret sulmi indirekt, kundra zjarret, ndihma nga ajri.
- Kur kërcejnë boçat e ndezura dhe prushi: bëhet tërheqja në zonat e sigurisë.

Sulmi direkt

- Ekipet e luftojnë zjarrin në buzë të tij me ujë, dhé, vegla dore, dhe mjete rrethanore.
- Pragu i sigurt i lartësisë së flakës është ≤ 1.5 m.
- Efektiv kryesisht në zjarret sipërfaqësorë të bimësisë barishtore dhe shkurreve të ulëta, veçanërisht kur era dhe pjerrësia janë të moderuara.
- Mjetet e shuarjes: veshja mbrojtëse personale, pompa shpine, tuba uji, lopata, grabuja, fshesa zjarri, sëpata, etj.

Në sulmin nga toka për shuarjen e zjarrit vegla dhe mjete të thjeshta bëjnë ndryshimin. Ndërhyrja është më efektive kur kombinohen me punë të mirë në grup dhe vrojtim të vazhdueshëm të sjelljes së zjarrit.

Sulmi indirekt

- Ekipet krijojnë vija mbrojtëse ndaj zjarrit ose barriera larg buzës së zjarrit, pastaj djegin lëndën djegëse me kundra zjarr ose e lënë zjarrin të arrijë te brezi mbrojtës. Vijat mbrojtëse duhet të jenë të paktën aq të gjera sa brezi mbrojtës nga zjarri dhe bëhen vetëm nga ekipet e trajnuara në kushte moti të sigurta dhe me pika ankorimi, ku gjithmonë vijat mbrojtëse ndaj zjarrit fillojnë nga barriera të sigurta (rrugë, lumenj, kreshta).

- Zgjidhet kur lartësia e flakës është $> 1.5-2.5$ m ose kur zjarri në kurorë apo ndezja e vatrave të reja nga kërcimi i boçave apo prushit e bëjnë sulmin direkt të pasigurt.
- Kërkon planifikim të kujdesshëm, rrugë shpëtimi, zona sigurie dhe mbikëqyrje të trajnuar.
- Shpesh kombinohet me makineri të rënda ose ndihmë nga ajri.

Helikopterët dhe aeroplanët mund të hedhin ujë ose ngadalësues (retardant) për të zvogëluar intensitetin e përparimit të flakëve. Megjithatë, shuarja nga ajri nuk është një zgjidhje mrekullibërëse. Ajo funksionon më mirë kur bashkërendohet me ekipet tokësore, të cilat ndjekin operacionin e shuarjes, sigurojnë zonën dhe që zjarri të mos rindizet. Nxehhtësia, tymi dhe terreni i thyer mund të kufizojnë efektivitetin e zjarrfikësve, duke i bërë mjetet ajrore aleatë të fuqishëm, por jo zëvendësues të ekipeve në tokë.

6.4. Mjetet Taktike

- **Aplikimi i ujit:** linja tubash (25-38 mm) dhe pompa uji portative (25-80 l/min) për zjarret në bimësi barishtore dhe shkurre.
- **Shkumë dhe agjentë lagështues:** rritin efektivitetin e shuarjes në lëndën djegëse të imët.
- **Mbështetja ajrore:** helikopterët me kova (depozita, 500 -1000 litra) ose aeroplanë (2000 – 6000 litra për hedhje). Gjithnjë të koordinuar me ekipet në terren.

- **Makineritë e rënda:** buldozerët dhe traktorët krijojnë vija mbrojtëse nga zjarri në mënyrë të shpejtë, por duhet të ndiqen nga ekipet për pastrimin e mbetjeve të lëndës djegëse.

6.5. Komanda dhe Kontrolli

Nën nxehtësinë e një zjarri, konfuzioni është i rrezikshëm. Një zinxhir i qartë komande siguron që të gjithë të dinë se kush vendos, kush vepron dhe kush komunikon. Shqipëria, si shumë vende, zbaton parimet e Sistemit të Komandës së Incidentit (SKI). Ky sistem organizon reagimin në role të thjeshta: një person në komandë, përgjegjësi të qarta dhe komunikim të besueshëm në të gjitha ekipet.

Pa një organizim të tillë, përpjekjet rrezikojnë të shpërndahen, me disa zona të mbi mbrojtura, ndërsa të tjerat lihen të ekspozuara.

6.6. Evakuimi dhe Mbrojtja Civile

Shpesh vendimi më i sigurt nuk është luftimi direkt i zjarrit, por evakuimi i njerëzve nga rreziku. Evakuimi duhet të jetë i hershëm, i rregullt dhe i sigurt. Pritja shumë e gjatë rrezikon bllokimin e njerëzve. Evakuimet e suksesshme bazohen në:

- **Plane të qarta:** rrugë dhe vendgrumbullime të përcaktuara qartë dhe opsionet e transportit.
- **Vendime të hershme:** evakuimi bëhet para se rrugët të bllokohen nga tymi dhe flakët.

- **Kujdes të veçantë:** mbështetjen e të moshuarve, fëmijëve dhe personave me aftësi të kufizuara.
- **Bagëtitë:** kur është e mundur kafshët largohen në vende të sigurta, të identifikuar paraprakisht në rast të kundërt u hapen dyert e kasolleve dhe u krijohet mundësia të largohen nga zona e zjarrit.
- **Ekipet e mbrojtjes civile** mirëmbajnë vendgrumbullimet e njerëzve, ku të evakuuarit regjistrohen dhe u jepet mbështetja e nevojshme.

Dinjiteti dhe siguria e njerëzve vijnë gjithmonë të parat. Pronat dhe toka mund të zëvendësohen, ndërsa jetët kurrësesi.

Shuarja e zjarrit nuk ka të bëjë vetëm me mjetet dhe taktikat, por ka të bëjë edhe me guximin, disiplinën dhe besimin. Ekipet zjarrfikëse shpesh përballen me nxehtësi, tym dhe lodhje. Ajo që i mbështet ata është puna në grup dhe përgatitja. Të dish që secili person e kupton rolin e vet zvogëlon frikën dhe krijon unitet përballë rrezikut.

Reagimi ndaj zjarrit është një provë e gatishmërisë, udhëheqjes dhe qëndrueshmërisë njerëzore. Duke e vendosur sigurinë në radhë të parë, zbatuar strategjinë e duhur dhe duke punuar si një trup i vetëm, komunitetet dhe institucionet mund të kufizojnë dëmet dhe të mbrojnë jetët. Çdo zjarr i shuar mirë nuk është vetëm një reagim, është një mësim i nxjerrë për të ardhmen.

Mesazhet kyçe të kapitullit

1. Ndërhyrja në minutat e para pas rënies së zjarrit janë vendimtare. Zjarr i vogël = zjarr i kontrollueshëm.
2. Vrojtim, Komunikim, Rrugë shpëtimi, Zona sigurie janë të pa negociueshme për ekipet zjarrfikëse.
3. Sulmi direkt i zjarrit është i sigurt vetëm kur flakët janë ≤ 1.5 m.
4. Sulmi indirekt kryhet kur flakët janë $> 1.5-2.5$ m ose kur fillojnë ndezjet e vatrave të reja nga kërcimi i boçave apo prushit.
5. Vijat mbrojtëse nga zjarri: kur hapen me krahë 0.3-1 m gjerësi dhe me buldozerë, korridor 20-30 m në pyje të lartë.
6. Mbështetja nga ajri dhe me makineri të rënda duhet të bashkërendohet gjithmonë me ekipet në terren.
7. Evakuimi duhet të jetë i hershëm dhe i planifikuar, me kujdes të veçantë për grupet vulnerabël.
8. Puna në ekip dhe besimi janë po aq jetike sa edhe mjetet dhe taktikat.

KAPITULLI 7 – MENAXHIMI PAS ZJARRIT

7.1. Rëndësia e Veprimeve pas Zjarrit

Shuarja e zjarrit nuk do të thotë që rreziku tashmë ka kaluar. Toka në peizazhet e djegura ka mbetur e ekspozuar, shpatet të paqëndrueshëm, cilësia e ujit pasigurt dhe komunitetet të kërcënuara nga përmbytjet, erozioni, rrëshqitjet masive të dheut, madje edhe nga zjarre të tjera. Mënyra se si veprojmë në ditët, javët apo muajt në vijim pas zjarrit mund të përcaktojë nëse peizazhet rimëkëmben shpejt ose pësojnë degradim edhe më të thellë. Një menaxhim efektiv pas zjarrit siguron që rimëkëmbja fillon menjëherë dhe që dëmtimet nuk përkeqësohen. Pra, duke e drejtuar rimëkëmbjen për të zvogëluar risqet e mëtejshme, ndihmuar natyrën të ripërtërihet dhe mbështetur njerëzit e prekur nga zjarret.

7.2. Vlerësimi i Dëmeve

Hapi i parë është kuptimi i asaj se çfarë është humbur dhe çfarë risqesh të tjera mbeten. Për vlerësimin e dëmeve merren në konsideratë:

- **Pylli dhe vegjetacioni:** Cilat zona janë të djegura plotësisht, cilat janë pjesërisht të djegura dhe ku është e mundur ripërtëritja natyrore.
- **Kushtet e tokës:** Zjarret shpesh heqin bimësinë mbrojtëse, duke e lënë tokën të zhveshur dhe të prirur ndaj erozionit. Në shpate të pjerrët, shiu mund

të shpëllajë shtresat pjellore të tokës apo mund të shkaktojë rrëshqitje masive të dheut.

- **Burimet ujore:** Hiri dhe sedimentet mund të ndotin lumenjtë dhe rezervuarët, duke ndikuar në cilësinë e ujit të pijshëm dhe atij për vaditje.
- **Infrastruktura dhe pronat:** Rrugët, linjat elektrike dhe shtëpitë mund të jenë të dëmtuara dhe kërkojnë riparim urgjent.
- **Jeta e egër dhe biodiversiteti:** Speciet e kafshëve të egra kanë humbur habitatet e tyre apo burimet e ushqimit. Ekosisteme të ndjeshme si kullotat alpine apo ligatinat mund të kërkojnë dekada për t'u rimëkëmbur.

Një vlerësim i kujdesshëm udhëheq vendime të drejta, duke siguruar që burimet të përdoren aty ku janë më të nevojshme. Megjithatë, që të kryhet i plotë dhe i saktë, vlerësimi i dëmeve kërkon kohën e vet. Por, ndërkohë për bërë një vlerësim paraprak të dëmeve bëhet ai që quhet vlerësim i shpejtë, i cili vlerëson ashpërsinë e dëmeve nga zjarri. Vlerësimi i shpejtë i ashpërsisë klasifikohet sipas tre niveleve:

- **Ashpërsi e ulët:** vetëm bimësia barishtore dhe lëgusha sipërfaqësore të djegura, toka mbetet e paprekur.
- **Ashpërsi e moderuar:** shkurret dhe një pjesë e drurëve të djegur, toka pjesërisht e ekspozuar.
- **Ashpërsi e lartë:** zjarri ka djegur plotësisht kurorat e drurëve dhe bimësinë, toka e djegur plotësisht dhe e shndërruar në hidrofobe.

Hartat e ashpërsisë së djegies (satelitore ose me dronë) ndihmojnë në përcaktimin e përparësive të ndërhyrjeve.

7.3. Parandalimi i Fatkeqësive Dytësore

Pas një zjarri, shpesh shfaqen rreziqe të tjera. Shirat e rrëmbyeshëm mund të sjellin përmytje, ndërsa shpatet e zhveshura mund të pësojnë rrëshqitje masive dhe. Masat parandaluese janë urgjente:

- **Barrierat dhe pritat malore** me mur guri ose gardhet çifte në përrenjtë apo përroskat ngadalësojnë shpejtësinë e ujit dhe mbajnë nën kontroll sedimentet.
- **Mulçerimi dhe mbulimi i tokës:** shpërndarja e kashtës, lëvoreve ose degëve në tokën e zhveshur e mbron atë nga erozioni.
- **Mbulimi i shpejtë me bimësi:** Mbjellja e barërave ose shkurreve me rritje të shpejtë stabilizon tokën derisa drurët pyjorë të kthehen natyrshëm.

Këto veprime mund të duken të vogla, por ato mund të shpëtojnë jetë dhe mbrojnë fshatrat poshtë rrjedhës nga përmytjet e menjëhershme dhe rrjedhat e mbeturinave.

Më poshtë po japim disa specifikime teknike për punimet rehabilituese për rimëkëmbjen pas zjarrit:

Stabilizimi i tokës dhe shpateve

Toka e djegur shndërrohet në hidrofoqe, që nuk e përthith ujin, duke rritur mundësinë e sedimenteve dhe erozionit.

Për t'i ardhur në mbrojtje merren një sërë masash, të tilla si:

- **Mulçerimi:** shpërndarja e kashtës, ashklave të drurit, degëve, etj. ose hidromulçit në një masë prej 2-4 t/ha për mbrojtjen e tokës.
- **Pritat malore:** barriera prej guri, trungjesh ose thasësh rëre të vendosura në përrenjtë e përroskat të vendosur çdo 10-20 m për të ngadalësuar rrjedhjen e sedimenteve.
- **Fashina konturore:** tufa me degë të vendosura përgjatë shpatit (perpendikular) për të bllokuar sedimentet.
- **Shtresa antierozion:** shtresa me materiale të biodegradueshme që vendosen në shpate të pjerrëta.

Figura 10. Përdorimi i mulçit për mbrojtjen e tokës

Figura 11. Prita malore me materiale të ndryshme për kontrollin e erozionit

Figura 12. Fashina dhe shtresa antierozion me material të biodegradueshëm

Mbrojtja e cilësisë së ujit

Hiri dhe erozioni i tokës bëhen kontaminues potencialë për lumenjtë dhe rezervuarët e ujit. Për të mbrojtur burimet e ujit duhet të:

- Krijohen breza tampon me bimësi higrofile përgjatë përrrenjve (shelg, vërri, plep, etj.).
- Vendosen barriera sedimentesh aty ku përqendrohet rrjedha e ujit.
- Monitorohen rezervuarët e ujit të pijshëm për turbullirën dhe ndryshimet e përmbajtjes kimike.

Mbështetja e ripërtëritjes natyrore dhe ripyllëzimet

Pyjet kanë një aftësi natyrore për t'u ripërtërirë. Në shumë raste, qasja më e mirë është të lejohet vetë ripërtëritja në vend që të mbillet menjëherë. Lisat, gështenjat dhe shumë shkurre ripërtërihen sërish nga rrënjët ose trungjet pas zjarrit. Lejimi i ripërtëritjes natyrore është shpesh opsioni i parë më i mirë, i kombinuar me mbjellje selektive. Megjithatë, në zonat e djegura rëndë, ose aty ku toka është shkatërruar, nevojitet ripyllëzim aktiv. Në rastin e ripyllëzimeve duhet të kihet parasysh:

- Ripyllëzimet bëhen kur mbijetesa e drurëve ekzistues është < 60% pas dy vjetësh.
- Zgjedhja e specieve të bëhet me kujdes, ku përparësi duhet t'u jepet atyre vendase të përshtatura me kushtet lokale, rezistente ndaj zjarrit dhe thatësisë, të cilat rikuperohen më mirë dhe mbështesin biodiversitetin.

- Skemat e mbjelljes duhet të jenë të tilla që të shmangin dendësimin e drurëve në të ardhmen (p.sh. 1200-1600 fidanë/ha për pishat dhe 800-1000 fidanë/ha për dushqet).
- Shmangia e monokulturave: Mbjellja specieve të përziera i bën pyjet më rezistente ndaj zjarreve dhe dëmtuesve të ardhshëm.
- Mbrojtja e bimëve të reja: Rrethimi i zonave nga kullotja dhe zvogëlimi i shqetësimit njerëzor ndihmon në zënien e fidanëve.

Qëllimi i ripyllëzimeve nuk është thjesht të zëvendësohet ajo që është humbur, por të ndërtohet një pyll që është më i fortë dhe më rezistent në të ardhmen.

Monitorimi i rimëkëmbjes

Rimëkëmbja nuk mbaron me mbjelljen ose mbulimin e sipërfaqes me mulç apo shtresa anti erozion, por kërkon vite vëzhgimi dhe përshtatjeje. Rojtarët dhe pylltarët mund të monitorojnë:

- Ripërtëritjen e bimësisë.
- Kthimin e jetës së egër.
- Stabilitetin e cilësisë së tokës dhe ujit.
- Efektivitetin e masave të restaurimit.

Nëse shfaqen probleme, veprimet mund të përshtaten. Monitorimi e kthen rimëkëmbjen në një proces të gjallë, në vend të një përpjekjeje të vetme.

7.4. Rimëkëmbja dhe Qëndrueshmëria e Komunitetit

Zjarret nuk djegin vetëm pyjet, ato prekin gjithashtu jetët e njerëzve. Familjet mund të humbasin shtëpitë, fermerët prodhimet bujqësore dhe bagëtitë, dhe fshatra të tërë mund të përballen me vështirësi ekonomike. Prandaj, rimëkëmbja përfshin si mbështetjen social-ekonomike ashtu edhe atë psikologjike, ku përfshihen:

- Mbështetja emocionale/psikologjike: Zjarret mund të shkaktojnë trauma. Këshillimi, takimet me komunitetin dhe solidariteti i ndihmojnë njerëzit të shërohen.
- Mbështetja ekonomike: Kompensimi i dëmeve të shkaktuara, ndihma financiare ose asistencë në ri mbjelljen e vreshtave/pemëtoreve dhe arave. Këtu duhet siguruar që mbështetja nga shteti apo donatorë të ndryshëm të arrihet shpejt te komunitetet e prekura.
- Rindërtimi i besimit: Një bashkëpunim më i fortë ë autoriteteve dhe komuniteteve siguron që rimëkëmbja të jetë e përbashkët dhe e drejtë.

Komunitetet që rimëkëmben së bashku bëhen më të bashkuar dhe ky unitet bëhet një mburojë e fuqishme për sfidat e ardhshme. Po ashtu, këto raste shërbejnë edhe si një moment për të forcuar masat parandaluese të zjarreve dhe brigadat vullnetare.

7.5. Nxjerrja e Mësimeve

Çdo rast zjarri duhet të shërbejë gjithashtu edhe si mësim për të nxjerrë problematikat dhe përmirësimin e tyre, në mënyrë që të parandalohen fatkeqësi të ngjashme në të ardhmen. Rishikimet pas zjarrit duhet të përfshijnë:

- Çfarë mase parandaluese funksioni dhe çfarë dështoi?
- Sa të përgatitura ishin ekipet?
- Si funksionoi komunikimi dhe bashkërendimi?
- Çfarë mund të përmirësohet para sezonit të ardhshëm të zjarreve?

Ky cikël mësimi e shndërron tragjedinë në dije, duke zvogëluar cënueshmërinë në të ardhmen.

Mesazhet kyçe të kapitullit

1. Dëmi nga zjarri vazhdon edhe pas shuarjes së flakëve: erozioni, përmytjet dhe ndotja e ujit janë rreziqet më të mëdha.
2. Mulçerimi (2-4 t/ha), pritrat malore (çdo 10-20 m) dhe shtresat anti erozion janë masa mbrojtëse të tokës.
3. Ripërtëritjes natyrore duhet t'i jepet përparësi, dhe ripyllëzimet të bëhen në rast se ripërtëritja natyrore pas dy vitesh është < 60%.
4. Speciet autoktone të përshtatura ndaj kushteve lokale sigurojnë pyje rezistente.
5. Menaxhimi pas zjarrit duhet gjithashtu të mbështesë jetesën, shëndetin mendor dhe qëndrueshmërinë e komunitetit.
6. Çdo zjarr është një mësim: rishikimet dhe monitorimi janë kritike për përmirësim.

KAPITULLI 8 – KUADRI LIGJOR DHE INSTITUCIONAL

8.1. Rëndësia e një Kuadri të Plotë

Krahas mjeteve dhe trajnimeve për mbrojtjen nga zjarri, pas çdo veprimi në terren qëndrojnë ligjet, politikat dhe institucionet që japin udhëzime, përgjegjësi dhe autoritet. Pa një kuadër të qartë ligjor dhe institucional edhe ekipet më të mirë përgatitur mund të hasin vështirësi sepse bashkëpunimi dhe llogaridhënia varen nga rregulla që duhet të jenë të kuptueshme nga të gjithë. Kuadri i qartë siguron që përgjegjësitë janë të qarta, bashkërendimi funksionon dhe burimet shkojnë aty ku nevojitet. Këtu duhet theksuar që vitet e fundit ky kuadër ka evoluar me ritme të shpejta, duke u përafruar me standardet e mbrojtjes civile të Bashkimit Evropian. Në Shqipëri, si në shumë vende të rajonit, menaxhimi i zjarreve udhëhiqet nga një kombinim i ligjeve kombëtare, vendimeve qeveritare dhe mandateve institucionale. Këto përbëjnë themelin se si organizohet parandalimi, gatishmëria, shuarja dhe rimëkëmbja pas zjarrit.

8.2. Legjislacioni Kombëtar

Baza ligjore e Shqipërisë për mbrojtjen nga zjarri është shumë sektoriale dhe përfshinë një sërë aktesh ligjore dhe nënligjore, të cilët po i rendisim më poshtë:

- Ligji nr. 45/2019, dt. 18.7.2019 “Për Mbrojtjen Civile” përcakton kuadrin institucional për uljen e rrezikut

nga fatkeqësitë dhe menaxhimin e emergjencave, duke e pozicionuar Agjencinë Kombëtare të Mbrojtjes Civile (NCPA) si autoritetin koordinues për parandalimin e rrezikut nga zjarret, përgatitjen, reagimin dhe rimëkëmbjen në nivel kombëtar.

- Ligji nr. 57/2020, datë 30.4.2020, ndryshuar me ligjin nr. 99/2024, datë 12.9.2024 “Për Pyjet” rregullon mbarështrimin dhe mbrojtjen e qëndrueshme të pyjeve, duke i caktuar Agjencisë Kombëtare të Pyjeve përgjegjësitë për parandalimin, monitorimin dhe rehabilitimin e zjarreve në sipërfaqet pyjore të djegura.
- Ligji nr. 68/2023, datë 21.7.2023, Për disa shtesa në ligjin nr. 9244, datë 17.6.2004, “Për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore”, të ndryshuar, përforcon detyrimet për të mbrojtur tokën bujqësore, duke ndaluar djegien e pakontrolluar të kashtës dhe mbetjeve dhe kontribuar kështu drejtpërdrejt në parandalimin e zjarreve në peizazhet rurale.
- Ligji nr. 152/2015, datë 21.12.2015 “Për Mbrojtjen nga Zjarri dhe Shpëtimin” përcakton strukturën dhe detyrat, duke përfshirë normat organizative dhe rregullat e sigurisë të Shërbimit të Mbrojtjes nga Zjarri dhe Shpëtimit, duke siguruar që bashkitë të mbajnë njësi të dedikuara zjarrfikëse si ndërhyrësit e parë ndaj zjarreve brenda territoreve të tyre.
- Ligji nr. 81/2017, datë 4.5.2017, (ndryshuar me Ligjin nr. 21/2024, datë 22.2.2024) “Për Zonat e Mbrojtura” përcakton kuadrin për menaxhimin e zonave të mbrojtura të Shqipërisë, duke mandatuar Agjencinë Kombëtare të Zonave të Mbrojtura (AKZM) të zbatojë masa parandaluese të zjarreve dhe shuarjen e tyre

brenda parqeve dhe rezervateve për të mbrojtur biodiversitetin.

- Ligji nr. 139, datë 17.12.2015 “Për Vetëqeverisjen Vendore” përcakton bashkitë si autoritetin e vijës së parë për mbrojtjen civile, duke përfshirë përgjegjësitë për parandalimin e zjarreve, përgatitjen dhe shuarjen fillestare brenda territoreve të tyre, duke i bërë ato aktorë qendrorë në sistemin e menaxhimit të zjarreve të peizazhit në Shqipëri.
- Aktet nënligjore (VKM-të nr. 747/2019, 923/2020, 431/2021, 158/2021, 94/2023, 168/2023, 807/2023) i vënë në funksion këto ligje, duke përcaktuar funksionimin e Komitetit të Mbrojtjes Civile, Agjencisë Kombëtare të Mbrojtjes Civile, njërive të ministrive të linjës, strategjisë Kombëtare të Zvogëlimit të Riskut nga Fatkeqësitë, Vlerësimit Kombëtar të Rrezikut dhe Planit të përditësuar të Emergjencave Civile.

Së bashku, këto ligje formojnë një mozaik që e njeh gjithnjë e më shumë zjarrin si një rrezik ndërsektorial, duke kërkuar koordinim të pylltarisë, mjedisit, mbrojtjes civile, bashkive dhe komuniteteve. Megjithatë efektiviteti i tyre shpesh varet nga zbatimi, financimi dhe bashkërendimi dhe jo rrallë ndodh që të ketë mbivendosje dhe konfuzion.

8.3. Përgjegjësitë Institucionale

Janë një sërë institucionesh që luajnë rol të drejtpërdrejtë në mbrojtjen nga zjarri:

- Agjencia Kombëtare e Mbrojtjes Civile (nën Ministrinë e Mbrojtjes) është autoriteti kryesor në raste

emergjencash. Ajo bashkërendon gatishmërinë, lajmërimin e hershëm dhe përgjigjen kur zjarret përshkallëzohen përtej kapaciteteve vendore, po ashtu edhe bashkëpunimin ndërkombëtar (aktivizon mekanizmin e mbrojtjes civile të BE).

- Agjencia Kombëtare e Pyjeve (nën Ministrinë e Mjedisit) është përgjegjëse për parandalimin e zjarreve në pyje, menaxhimin e lëndës djegëse, udhëzimet teknike dhe rimëkëmbjen pas zjarreve në pyjet publikë.
- Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura kryen menaxhimin e përgjithshëm të zonave të mbrojtura dhe është përgjegjëse për parandalimin dhe shuarjen e zjarreve në zonat e mbrojtura.
- Shërbimi Zjarrfikës dhe Shpëtimit (Nën Ministrinë e Brendshme dhe bashkitë) është vija e parë e ndërhyrjes. Zjarrfikës profesionistë përballojnë shuarjen e zjarreve në qytete, fshatra dhe pyje, në raste zjarresh masive mbështeten nga Forcat e Armatosura dhe Mbrojtja Civile.
- Bashkitë luajnë një rol kritik. Ato janë më pranë njerëzve dhe janë përgjegjëse për planet për parandalimin e zjarreve, ndërgjegjësimin e komunitetit dhe organizimin e brigadave vullnetare të shuarjes së zjarreve.
- Prefekturat sigurojnë bashkërendimin e veprimeve në nivel bashkie dhe rajonal.
- Aktorë të tjerë, siç janë policia, ushtria ose kompanitë e energjisë, gjithashtu mund të mbështesin shuarjen ose parandalimin e zjarreve kur preken rrjetet ose objektet e tyre.

8.4. Përafrimi me Standardet Evropiane

Mekanizmi i Mbrojtjes Civile të Bashkimit Evropian inkurajon vendet anëtare dhe ato kandidatë që të:

- Zhvillojnë vlerësimet kombëtare të riskut dhe hartat e riskut nga zjarri.
- Forcojnë bashkërendimin shumë-nivelësh (vendor, rajonal, kombëtar).
- Ndajnë burimet dhe të kërkojnë ndihmë ndërkufitare përmes **rescEU reserve**.
- Standardizojnë trajnimin dhe komunikimin për të siguruar ndërveprimin.

Shqipëria tashmë ka bashkëpunuar me Mekanizmin e Mbrojtjes Civile të BE gjatë zjarreve masive në pyje, nëpërmjet të cilit ka marrë ndihmë ajrore për shuarjen e tyre. Strukturat kombëtare shqiptare po përafrohen progresivisht me direktivat e BE për zvogëlimin e riskut nga fatkeqësitë dhe mbrojtjen civile.

8.5. Mekanizmi i bashkërendimit

Zjarret nuk respektojnë kufijtë institucionalë dhe kjo është arsyeja pse bashkërendimi është në thelb të kuadrit ligjor dhe institucional. Këshillat vendorë të emergjencës bashkojnë drejtuesit bashkiakë, zjarrfikësit, zyrtarët e pyjeve dhe përfaqësuesit e komunitetit.

Komiteti i Mbrojtjes Civile në nivel kombëtar siguron që ministrinë dhe agjencitë shtetërore të bashkëpunojnë gjatë zjarreve në shkallë të gjerë.

Bashkëpunimi ndërkufitar është gjithnjë e më i rëndësishëm pasi zjarret në vargmalet apo rajonet ndërkufitare mund të përhapen në vendet fqinje. Shqipëria merr pjesë në marrëveshje rajonale dhe ka qasje në Mekanizmin e Mbrojtjes Civile të BE-së, i cili mundëson ndihmë ndërkombëtare kur është e nevojshme.

8.6. Sfidat e zbatimit

Kuadri ligjor edhe pse mund të duket i mirë në letër, për zbatimin e tij në praktikë mbeten ende sfida për t'u tejkaluar. Shkurtimisht disa ndër më kryesoret janë:

- Mangësi e bashkërendimit në nivel kombëtar dhe atij vendor.
- Mbivendosje e roleve dhe përgjegjësive që ndonjëherë ngadalësojnë procesin e vendimmarrjes.
- Burime të kufizuara financiare për bashkitë.
- Mungesë e stafeve të trajnuar për pyjet dhe luftimin e zjarreve.
- Numër i pamjaftueshëm i brigadave vullnetare të trajnuara, sidomos në bashkitë me risk të lartë zjarresh.
- Zbatimi i dobët i ndalimeve për djegiet në tokat bujqësore dhe atyre të kullotave.
- Nevoja për modernizimin e mjeteve dhe pajisjeve për luftimin e zjarrit dhe trajnimeve sipas standardeve të BE.

Forcimi i këtyre dobësive është themelor për një sistem më efektiv, gjithashtu edhe për integrim të suksesshëm në sistemin e mbrojtjes civile të BE.

Shqipëria është pjesë e përpjekjeve ndërkombëtare për të zvogëluar riskun nga zjarret në pyje. Strategjia globale e Kombeve të Bashkuara për zvogëlimin e riskut nga fatkeqësitë (UNDRR) dhe udhëzimet teknika nga Organizata e Ushqimit dhe Bujqësisë (FAO) ofrojnë modele të vlefshme. Bashkëpunimi rajonal me fqinjët në Ballkanin Perëndimor përmirëson të mësuarit dhe mbështetjen e përbashkët.

Kuadri ligjor dhe institucional është “arkitektura e padukshme” e mbrojtjes nga zjarri. Ai përcakton se kush bën çfarë, kush udhëheq dhe si ndodh bashkëpunimi. Ligjet e forta dhe përgjegjësitë e qarta ndërtojnë besim, ndërsa bashkërendimi efektiv e shndërron nga të shkruajtur në letër në veprim konkret. Ndërsa Shqipëria vazhdon të përshtatë sistemin e saj, çelësi i suksesit do të jetë jo vetëm përmirësimi i ligjeve, por edhe sigurimi që komunitetet të ndihen të përfshira, të mbështetura dhe të fuqizuara brenda këtij kuadri.

Mesazhet kyçe të kapitullit

1. Shqipëria ka një kuadër ligjor modern për mbrojtjen nga zjarri, me Ligjin e Mbrojtjes Civile (45/2019) si bazën themelore, megjithëse duhet të rishikohen mbivendosjet me ligjet e tjera dhe paqartësitë.
2. Përgjegjësitë për zjarret ndahen midis AKMC, AKP, AKZM, bashkive, shërbimeve zjarrfikëse dhe prefekturave.
3. Bashkitë janë aktorët e vijës së parë, por shpesh u mungojnë burimet e nevojshme.
4. Shqipëria po bën hapa progresivë për përafrimin me standardet e Mekanizmit të Mbrojtjes Civile të BE, duke mundur mbështetje ndërkufitare.
5. Sfidat mbeten në zbatimin e ligjit, financimin, pajisjet dhe kapacitetin vullnetar.
6. Qeverisja e integruar dhe pjesëmarrja e komunitetit janë thelbësorë për qëndrueshmërinë.

KAPITULLI 9 – PRAKTIKA TË MIRA

Çdo zjarr shërben edhe si mësim. Të mësuarit nga përvoja është një nga mjetet më të fuqishme në mbrojtjen nga zjarri. Disa mësimet të nxjerra nga katastrofat, ku parandalimi dhe gatishmëria kanë qenë të pamjaftueshme janë të dhimbshme, ndërsa të tjera janë frymëzuese, duke treguar se si komunitetet dhe institucionet punojnë së bashku për të zvogëluar riskun dhe për t'u rimëkëmbur më fuqishëm. Duke i dokumentuar rastet, Shqipëria mund t'i gëzohet atyre të suksesshmeve dhe të shmangë përsëritjen e gabimeve në ato të pasuksesshmet. Në këtë kapitull do të shohim përmbledhtazi shembuj nga Shqipëria, vendet fqinje dhe rajonet e tjera mesdhetare. Në këto shembuj tregohet se ndërsa sfidat janë të shumta, zgjidhjet janë të mundura kur njohuritë, komuniteti dhe vendosmëria bëhen bashkë.

Rasti i Brigadave Vullnetare në Veri të Shqipërisë

Gështenjat e Tropojës janë një thesar ekonomik, natyror dhe kulturor. Komunitetet lokale, të cilat varen nga vjelja e gështenjës për të ardhura, kanë zhvilluar praktika tradicionale për të mbrojtur këto pyje. Pastrimi i shkurreve, mirëmbajtja e shtigjeve dhe përdorimi i kujdesshëm i zjarrit në fushat përreth janë pjesë e një tradite të gjatë. Përfshirja e komuniteteve në mbrojtje është provuar thelbësore, pasi njerëzit që varen nga këto masivë gështenjash kanë gjithashtu arsyen më të fortë për t'i mbrojtur ato.

Në vitin 2022, disa fshatra në rrethin e Tropojës organizuan brigada vullnetare me burime minimale: vegla dore bazë, pompa shpine dhe njohuri lokale të terrenit. Pavarësisht trajnimit të kufizuar formal, zbulimi i tyre i hershëm dhe ndërhyrja e shpejtë parandaluan përhapjen e zjarreve të shumta në kullota në pyjet aty pranë.

Mësimet e nxjerra

- Organizimi i komunitetit në brigada vullnetare dhe reagimi i shpejtë mund të bëjë ndryshimin në 15 minutat e para.
- Njohuritë vendore për terrenin, erën dhe rrugët e aksesit janë të paçmueshme.
- Investimet e vogla në trajnim dhe pajisje rrisin shumë efektivitetin.

Rasti i Komuniteteve të Sigurta ndaj Zjarrit dhe Përdorimit të Zjarreve të Kontrolluara në Greqi

Greqia ka përshtatur konceptin e “Komuniteteve të sigurta ndaj zjarrit”, i zhvilluar fillimisht në Shtetet e Bashkuara. Fshatrat miratojnë rregulla kolektive për pastrimin e bimësisë rreth shtëpive, mirëmbajtjen e rrugëve hyrëse dhe organizimin e aktiviteteve ndërgjegjësuere çdo vit para sezonit të verës. Kjo përgjegjësi e përbashkët krijon jo vetëm peizazhe më të sigurta, por edhe lidhje më të forta komunitare. Një model i tillë mund të jetë frymëzues për fshatrat shqiptare të rrethuara nga pyje dhe shkurre.

Po ashtu, në Greqinë veriore, zjarret e kontrolluar janë përdorur për të zvogëluar grumbullimin e lëndës djegëse të imët në sipërfaqet me shkurre. Këto zjarre të kontrolluar nga inxhinierë pyjesh të mirë trajnuar dhe në kushte të rrepta moti, ulën intensitetin e zjarreve gjatë sezonit të zjarreve të vitit 2021.

Mësimet e nxjerra

- Organizimi i komuniteteve dhe ndërgjegjësimi për përgjegjësinë e përbashkët forcon lidhjen komunitare dhe krijon komunitete dhe peizazhe më të sigurta ndaj zjarrit.
- Mirëmbajtja e hapësirës mbrojtëse ndaj zjarrit rreth banesave ndikon pozitivisht dhe kërkon shumë pak mund dhe shpenzime.
- Ndërgjegjësimi komunitar është ndër mjetet më të mira për mbrojtjen e peizazhit nga zjarrit.
- Zjarret e kontrolluar, në qoftë se planifikohen me kujdes, janë një mjet me kosto efektive i menaxhimit të lëndës djegëse dhe mund të përdoren si masë parandaluese.
- Zjarret e kontrolluar kërkojnë ekspertizë teknike të lartë, pranim nga komuniteti dhe autorizim ligjor të qartë.

Rasti i Brigadave Vullnetare në Maqedoninë e Veriut

Maqedonia e Veriut ka ndërtuar një rrjet shoqatash vullnetare zjarrfikëse që plotësojnë njësitë profesionale. Në zonat rurale, vullnetarët janë shpesh të parët që

arrijnë në një zjarr. Prania e tyre ka rritur si kapacitetin ashtu edhe besimin midis qytetarëve dhe institucioneve. Shqipëria mund të mësojë nga ky model duke forcuar brigadat e veta vullnetare, duke u ofruar atyre trajnime të rregullta, njohje dhe pajisje modeste, por të besueshme.

Mësimet e nxjerra

- Rrjetet vullnetare shumëfishojnë kapacitetin kombëtar duke siguruar reagim fillestar të shpejtë, veçanërisht në zonat rurale.
- Besimi i komunitetit rritet kur banorët marrin pjesë aktivisht së bashku me shërbimet profesionale.
- Qëndrueshmëria varet nga mbështetja me trajnime të rregullta, njohja formale dhe pajisjet bazë të besueshme për t'i mbajtur vullnetarët të angazhuar dhe efektivë.

Ky shembull mund t'i shërbejë vendit duke institucionalizuar brigadat vullnetare në kuadrin e mbrojtjes civile.

Rasti i Menaxhimit të Lëndës Djegëse në Spanjë dhe Portugali

Vendet iberike përballen me disa nga zjarret më shkatërruese të Evropës. Në përgjigje të kësaj, ato kanë zhvilluar zona të menaxhimit të lëndëve djegëse, zona të mëdha ku bimësia menaxhohet përmes rrallimit, kullotjes dhe zjarreve të kontrolluar. Këto zona veprojnë si barriera në të gjithë peizazhin, duke ngadalësuar ose ndaluar përhapjen e zjarreve të mëdha. Ndërsa Shqipëria ka një shkallë më të vogël, një qasje të

ngjashme, si mirëmbajtja e kullotave ose krijimi i zonave tampon pranë fshatrave mund të zvogëlojnë ndjeshëm rreziqet.

Mësimet e nxjerra

- Zonat me lëndë djegëse të menaxhuar janë mjete thelbësore për peizazhin, duke ndërprerë vazhdimësinë e zjarrit dhe zvogëluar intensitetin në zona të mëdha.
- Qasja e integruar: kombinimi i rrallimeve, kullotjes dhe zjarreve të kontrolluara janë më efektive se sa përdorimi i vetëm një metode.
- Kujdesi proaktiv i tokës parandalon zjarret katastrofike duke ruajtur peizazhe të hapura dhe mozaikë.

Shqipëria mund ta përshtatë këtë model në një shkallë më të vogël duke menaxhuar kullotat, duke rivendosur zonat natyrore tampon rreth fshatrave dhe duke lidhur parandalimin me zhvillimin rural.

Rasti i Mbrojtjes Civile në Itali

Sistemi i Mbrojtjes Civile të Italisë është i njohur për koordinimin e tij midis institucioneve, qeverive lokale dhe vullnetarëve. Gjatë emergjencave nga zjarri krijohet shpejt një komandë e unifikuar, duke siguruar që burimet të rrjedhin aty ku nevojiten më shumë. Kjo strukturë e qartë zvogëlon dublikimin dhe konfuzionin. Sistemi i Shqipërisë, ende në zhvillim e sipër, mund të përshtatë mësimet nga Italia për të forcuar mekanizmat e saj kombëtarë të bashkërendimit.

Mësimet e nxjerra

- Komanda e unifikuar dhe bashkërendimi janë shtylla kurrizore e një sistemi efektiv të reagimit ndaj zjarreve.
- Rolet e qarta institucionale dhe mobilizimi i shpejt i burimeve minimizojnë konfuzionin dhe dublikimin.
- Integrimi i vullnetarëve dhe autoriteteve vendore në kuadrin kombëtar rrit efikasitetin dhe besimin e komunitetit.

Shqipëria mund ta përshtatë këtë model duke rafinuar mekanizmat e saj kombëtarë të koordinimit dhe duke forcuar bashkëpunimin midis Mbrojtjes Civile, bashkive dhe agjencive pyjore.

Rasti i Bashkëpunimit Ndërkufitar Shqipëri-Maqedoni e Veriut

Gjatë verës së vitit 2021, zjarret e mëdha në Maqedoninë e Veriut dhe Shqipëri u bënë shkas për nxitjen e bashkëpunimit ndërkufitar, me avionë zjarrfikës nga vendet fqinje të vendosur nën koordinimin e Mbrojtjes Civile të BE-së.

Mësimet e nxjerra

- Zjarret shpesh tejkalojnë kapacitetin kombëtar; bashkëpunimi rajonal është thelbësor.
- Standardet e përbashkëta të trajnimit dhe komunikimit janë të nevojshme për ndërveprimin.
- Integrimi i Shqipërisë në mbrojtjen civile të BE-së forcon qëndrueshmërinë.

Mesazhet kyçe të kapitullit

1. Studimet e rasteve ofrojnë mësim praktik për sistemin e mbrojtjes nga zjarri në Shqipëri.
2. Brigadat vullnetare tregojnë fuqinë e veprimit të udhëhequr nga komuniteti.
3. Zjarret e kontrolluar dhe ndërprerjet e lëndës djegëse janë mjete të provuara kur bëhen në mënyrë të sigurt.
4. Bashkëpunimi ndërkufitar është thelbësor në Ballkanin Perëndimor dhe BE.
5. Planet e Mbrojtjes nga Zjarri të Komunitetit sigurojnë gatishmëri në nivel lokal.
6. Përfshirja e komunitetit në të gjitha fazat e menaxhimit të zjarreve në peizazh është thelbësor për garantimin e qëndrueshmërisë së ekosistemeve, por edhe atë të zhvillimit të tyre socio-ekonomik.

KAPITULLI 10 – SHTOJCA

Një udhëzues është më i dobishëm kur mësimet e tij mund të vihen në praktikë menjëherë. Shtojcat ofrojnë mjete të gatshme për përdorim: lista kontrolli, formularë dhe udhëzues të shpejtë që mbështesin zjarrfikësit, udhëheqësit e komunitetit dhe familjet t'i përdorin në terren pa pasur nevojë të lexojnë shpjegime të gjata. Në këtë seksion, ne mbledhim termat më të rëndësishëm, listën e kontrollit të sigurisë dhe informacionin e kontaktit që mbështesin përpjekjet e përditshme të mbrojtjes nga zjarri.

Shtojca A: Lista e Kontrollit për Sigurinë nga Zjarri në Familje

Qëllimi: të ndihmojë familjet të krijojnë hapësirën mbrojtëse dhe të përgatisin shtëpitë.

Detyra	(✓)	Shënime
Pastroni të gjithë bimësinë brenda rrezes 1.5 m përreth shtëpisë	☐	
Krasitni degët e pemëve përreth deri në lartësinë 2 m nga sipërfaqja e tokës	☐	
Mirëmbani zonën e hapësirës mbrojtëse prej 30 m rreth shtëpisë	☐	
Pastroni çatinë dhe ulluqet nga gjethet dhe çdo material tjetër i thatë	☐	
Mbani drutë e zjarrit dhe karburantin (gaz/naftë/benzinë) të paktën 10 m larg shtëpisë	☐	
Mbani kova uji, lopata, fikëse zjarri gati	☐	
Instaloni bllokues të shkëndijave në oxhak	☐	
Përgatituni për planin e evakuimit, informohuni për rrugët e evakuimit dhe vendgrumbullimin	☐	
Numri i emergjencës (112) është i dallueshëm për të gjithë anëtarët e familjes	☐	

Shtojca B: Modeli i Planit të Mbrojtjes nga Zjarri i Komunitetit

Përmbajtja minimale për një plan fshati ose bashkie:

1. **Harta e riskut të zjarreve:** identifikoni pyjet, shkurret, vendbanimet, infrastrukturën.
2. **Burimet e disponueshme:** listoni burimet ujore, rezervuarët dhe mjetet/veglat.
3. **Brigada vullnetare:** listoni emrat, numrat e kontaktit, rolet.
4. **Rrugët e evakuimit:** shënojeni në hartë së bashku me zonat e sigurta të grumbullimit.
5. **Plani i komunikimit:** si raportohet zjarri dhe si jepet alarmi.
6. **Masat parandaluese:** përcaktoni rregullat për djegiet bujqësore dhe menaxhimin e lëndës djegëse.
7. **Përditësimi vjetor:** rishikoni dhe përditësoni planin çdo vit para sezonit të zjarreve.

Shtojca C: Formulari i Raportimit të Incidentit të Zjarrit

Të plotësohet nga autoritetet lokale ose brigadat pas çdo zjarri.

Model i përmbajtjes së fushave të formularit:

- Data, ora, vendndodhja (koordinatat gjeografike, zona kadastrale).
- Tipi i tokës së djegur (pyll, kullotë, tokë bujqësore)
- Speciet bimore (drusore, barishtore, kulturat bujqësore).
- Sipërfaqja e djegur e vlerësuar (ha).
- Shkaku i dyshuar (djegie bujqësore, neglizhenca, zjarrvënie e qëllimshme, natyrore).
- Burimet e përdorura (njerëzit, mjetet, avionë/helikopterë, pajisjet).
- Vlerësimi i dëmeve (tipi i pyllit, pemëtari, infrastrukturë, site kulturore, të tjera).
- Efektiviteti i ndërhyrjes (koha e zbulimit, koha e sulmit të parë).
- Rekomandime për parandalimin.

Shtojca D: Kalendari i Sezonit të Rrezikut nga Zjarri

Muaji	Niveli i rrezikut	Shënime
Janar - Prill	I ulët	Zjarre të vogla të rastit, kryesisht bujqësore
Maj - Qershor	Mesatar	Valë të hershme të nxehtësisë, fillon djegia pyjeve dhe kullotave
Korrik - Shtator	Shumë i lartë	Piku i sezonit të zjarreve: thatësi, erëra të forta, pyjet të rrezikuar, veçanërisht halorët.
Tetor	Mesatar – I lartë	Zgjatje e sezonit të zjarreve për shkak të ndryshimeve klimatike
Nëntor - Dhjetor	I ulët	Rrezik minimal natyror; kryesisht zjarre nga pakujdesia

Shtojca E: Udhëzues në Terren për Zjarrfikësit

(Rekomandohet të printohet dhe plastifikohet si kartë xhepi me një faqe për ekipet)

Sjellja e Zjarrit dhe Taktikat

- Gjatësia e flakës $\leq 1.5 \text{ m}$ → sulmi direkt me vegla dore dhe ujë është i sigurt.
- Gjatësia e flakës **1.5-2.5 m** → taktika paralele ose indirekte; konsideroni makineritë.
- Gjatësia e flakës $> 2.5 \text{ m}$ → e pasigurt për ekipet e terrenit, sulm indirekt, vetëm mbështetje ajrore.

Standardet e vijave mbrojtëse ndaj zjarrit

- Me krahë: **0.3-1.0 m** të gjera, gjërmim i tokës.
- Buldozerë: **1-1.2 m** gjerësi gjërmim + **20 deri 30 m** gjerësi korridor i pastruar nga drurët dhe lënda djegëse.
- Brezat me kundra zjarre: vetëm nga ekipe të trajnuar, gjerësia $\geq$ me brezat mbrojtës.

Rregullat e Sigurisë

- Zonat e sigurisë: $\geq 4 \times$ rrezen e lartësisë së flakës.
- Rugët e shpëtimit: identifikohen gjithmonë para se të fillojë sulmi.
- Aplikimi i rregullit VKRZ: Vrojtim, Komunikim, Rugë shpëtimi, Zona sigurie.

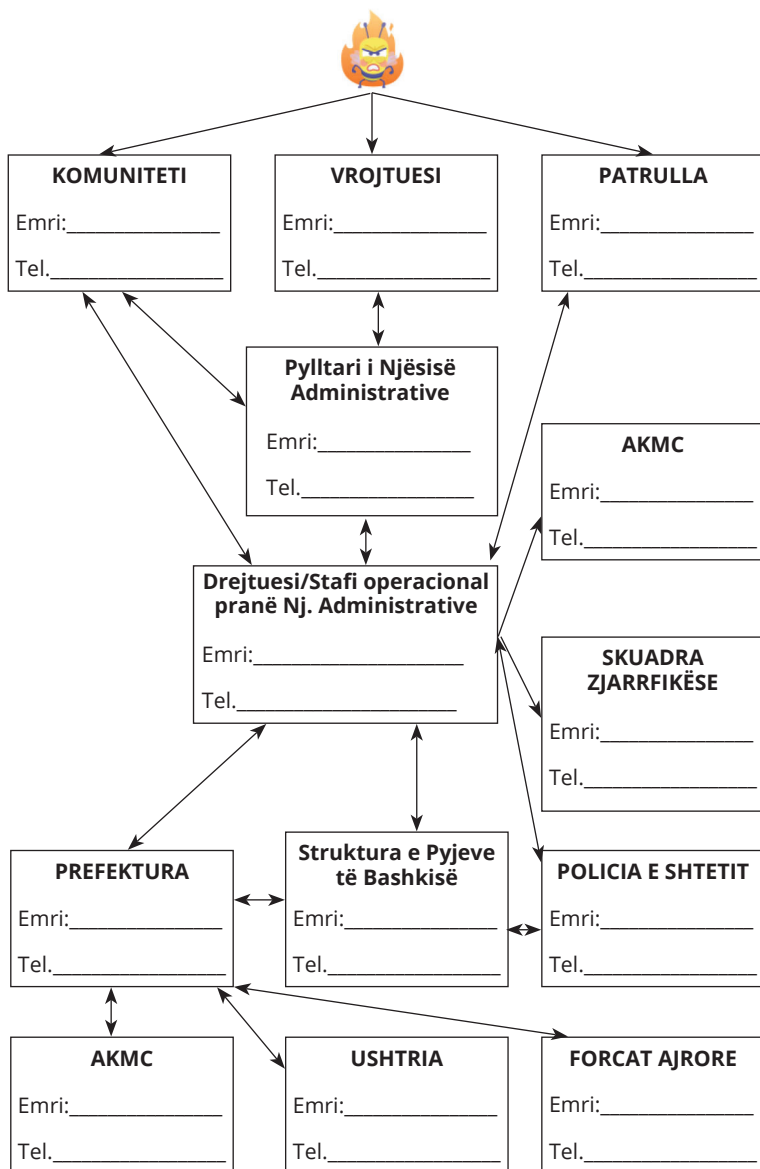
Gatishmëria e Pajisjeve

- Pompa shpine: kapacitet 15-20 L.
- Pompa portative: me prurje 25-80 L/min.
- Linjat e tubave: 25-38 mm për ekipet, 65 mm për furnizim.

Kontaktet e Emergjencës

- Numri i emergjencës kombëtare: **112**.
- Shërbimi zjarrfikës bashkiak: [Tel. _____].

Shtojca F: Skema e Vrojtimit Sinjalizimit në Rast Zjarri

Shtojca G: Skema Operacionale e Shuarjes së Zjarrit

